

Specifika preventivních programů u osob s postižením

Šárka Bečicová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Šárka BEČICOVÁ
Osobní číslo: H118011
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Specifika preventivních programů u osob s postižením

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce bude práce zaměřena:

- na analýzu problematiky jednotlivých typů postižení;
- na analýzu možných preventivních přístupů a postupů k postiženým;
- na vybrané preventivní programy pro osoby s postižením a jejich specifika;
- na návrhy a opatření k dané oblasti.

Součástí práce bude kvalitativní výzkum monografického typu.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Pipeková, J., Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 2006.
Vítková, M. Otázky speciálně pedagogického poradenství. Brno: MSD, 2004.
Zapetal, J. Prevence kriminality. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005.
Špeciálny pedagóg, Časopis pre špeciálnopedagogickú teóriu a prax. Prešov:
Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove 2012, 2. ročník.

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: 11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Šárka Bezdíková
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně *14.2.2014*.....

Šárka Bezdíková
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez závažného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Páchání kriminality patří k problémům, které provází lidstvo už od nepaměti. Týká se nejen dospělých osob, ale také osob mladistvých a stále se zvyšující predelikvence. Nevyhýbá se ani takovým skupinám, jako jsou osoby s postižením.

Tyto osoby mají určitým způsobem omezený přístup k informacím a proto je zde zvýšená pravděpodobnost, že se mohou stát snadno pachateli nebo oběťmi trestných činů.

Klíčová slova:

Kriminalita, predelikvence, prevence, trestný čin, osoby s postižením, rizikové skupiny, pachatel, výukové programy MP Brno.

ABSTRACT

Committing crime is as old as the mankind itself. Not only adults get involved in crime. The issue also concerns juvenile offenders with continuous increase in predelinquency. As far as the handicapped and disabled are concerned, this group of people may have limited access to information, so the risk of becoming an offender or a victim of criminal offence is even higher.

Key words:

Crime, predelinquency, prevention, risk groups, offender, criminal offence, handicapped people, disabled, information, educational schemes of Brno Municipal police.

Poděkování

Děkuji panu prof. PhDr. Pavlu Mühlpachrovi PhD., za odbornou pomoc při vedení mojí práce, za vstřícnost, ochotu a trpělivost při konzultacích.

Ráda bych také poděkovala pedagogickým pracovníkům a všem žákům na speciálních základních školách v Brně za ochotu a pomoc při realizaci výzkumu.

Moje další poděkování patří hlavně mému manželovi, za ochotu a pomoc v domácnosti za dobu mého studia a celé mojí rodině za velkou trpělivost.

Motto

„Nejlepším lékařem je dobrá nálada“ (Pindar, 500 př. n. l.)

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení prevence	10
1.1 Vymezení základních pojmů	11
1.2 Primární, sekundární a terciární prevence.....	11
2 Specifika osob s postižením	15
2.1 Vymezení osob s vadami sluchu	16
2.2 Vymezení osoby s vadami zraku	20
2.3 Osoby s vadami řeči	25
2.4 Osoby s tělesným postižením	26
II. PRAKTICKÁ ČÁST	27
3 Preventivní programy MP Brno	28
3.1 Charakteristika výukových programů MP Brno	29
3.2 Specifika preventivních programů u osob s postižením.....	29
3.3 Výukové programy pro I. a II. stupeň	30
4 VÝZKUM	31
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

Téma práce jsem si vybrala, protože na základě svých zkušeností během práce s dětmi s postižením a také proto, jelikož se domnívám, že problematika prevence je někdy nedostatečně rozvíjena.

Během své praxe se věnuji vzdělávání žáků speciální mateřské, základní i střední školy, taky v neziskových organizacích, jejichž náplní je sociální práce s osobami s postižením.

Tito jedinci jsou často velmi rizikovými skupinami a díky svému znevýhodnění se stávají oběťmi protiprávních aktivit.

Na předcházení rizikovému chování osob a kriminogenních situací u osob s postižením jsou zaměřeny preventivní programy Městské policie Brno.

Jejich cílem je eliminace nežádoucího chování u mládeže, praktický nácvik situací, se kterými se tyto osoby mohou setkat, základy asertivity a nezbytné doplnění právního vědomí. Výsledkem této snahy je osobnost, která ví, jak předcházet různým situacím, dokáže si uhájit si svoje práva a v případě nebezpečí si poradit, což by bez těchto vědomostí nebylo snadné.

Teoretická část mojí práce je rozdělena do tří kapitol, ve kterých se věnuji vymezení prevence a jejich základních pojmů, primární a sekundární prevenci, specifikům osob s postižením a vymezení jednotlivých osob s postižením.

Praktická část bude věnována kvalitativnímu výzkumu, práce bude zaměřena na analýzu přístupu a postupů k osobám s postižením, na vybrané preventivní programy pro osoby s postižením, jejich specifika a návrhy v dané oblasti a preventivním programům Městské policie Brno.

Cílem mé práce je problematika kriminality a působení preventivních výukových programů MP Brno v různých speciálních základních školách a výsledky této činnosti uvedu v praktické části.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ PREVENCE

V první části se zaměřím na různá pojetí prevence, která je stále víc důležitá. “ *Jedno staré přísloví říká, že prevence je lepší než léčba*“; Havrdová, Egle, 2007, s. 59.

Prevence (z lat. Praevenire, předcházet), jsou opatření, která mají předcházet nemocem.

Z oblasti zdravotnictví se jedná o preventivní opatření, předcházení různým nemocem, epidemiím. Např. preventivní prohlídky, očkování apod. Prevence ve výchově patří k primární prevenci s širokou oblastí působnosti.

Sociální prevence se věnuje předcházení krizových situací pomocí krizových telefonických linek, působením v terénu, poskytování různých služeb jako jsou tlumočnické služby nebo domy na půl cesty.

Prevence dopravy se zaměřuje na dopravní nehody a její specifické problémy. Prevence v právu má za úkol zabraňovat páčání trestných činů a jejich opakování.

Z oblasti rizikového chování žáků se jedná např. o předcházení neúspěchu ve škole, násilí, sociálním konfliktům, zneužívání návykových látek, krádežím, vandalismu, agresivitě, záškoláctví, kyberšikaně, šikaně, apod.

1.1 Vymezení základních pojmů

Kriminogenní faktory jsou nežádoucí jevy, které se dále dělí na objektivní a subjektivní.

Objektivní faktory se týkají se celé společnosti

- najdeme je v politice
- ekonomice
- státní správě a samosprávě
- kultury (např. morálka, rodina, sdělovací prostředky, mezilidské vztahy)

Subjektivní faktory

- souvisejí s osobností pachatele
- patří sem biologické teorie, příčiny delikventního chování jedince, vědomí osobnosti (inventář osobnosti).

„Kriminogenní faktory jsou rizikové činitele, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů“ Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže, 2007, s.27.

1.2 Primární, sekundární a terciární prevence

Ministerstvo vnitra, odbor prevence, v Typech projektů prevence rozděluje prevenci na 3 skupiny: www.mvcr.cz

3 základní typy prevence:

- Primární prevence zkoumá předpoklady, podmínky a příčiny jevů, jimž se má bránit, a hledá způsoby, jak jim předcházet, bývá zaměřena na veškeré obyvatelstvo.
- Sekundární prevence se snaží příslušné jevy včas zachytit a bránit jejich prohlubování, šíření apod. Zaměřuje se na zvláště ohrožené skupiny, např. mládež, menšiny, nebo sociálně slabé.
- Terciární prevence se snaží zabránit opakování, např. trestných činů, onemocnění, drogové závislosti atd.
Je zaměřena např. na osoby právě vyléčené nebo propuštěné z výkonu trestu.

Různá pojetí prevence, která se dále dělí:

➤ Z hlediska obsahu

Z hlediska obsahu zahrnuje i jednání osob, která nelze výslovně označit jako protiprávní, ale ve výsledku negativně ovlivňují společnost. Jedná se např. o užívání návykových látek, nadměrné užívání alkoholu, záškoláctví, prostituci.

➤ Z hlediska příležitosti

Z hlediska příležitosti na situační prevenci, která se intenzivně podílí na snižování možností spáchat trestné činy. A to ztížením překážek, které svádí ke spáchání trestné činnosti, snižováním různých podnětů, zvýšením bezpečnosti pomocí zabezpečovacích zařízení, bezpečnostních prvků a zařízení, zvýšeným dozorem na předem určených místech. Jde o působení různých druhů ochrany, klasických, technických, fyzických a režimových ochran.

„Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra uvádí, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností; Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality, 2008, s. 25.

„Psychologické teorie zločinu zahrnují vysvětlení kriminálního chování, jež souvisejí s osobnostní charakteristikou jedince“; Tvorba a realizace projektů prevence kriminality a mládeže, 2007, s. 44.

Mezi klasické patří zábranné prostředky, např. zabezpečovací systémy dveří, zatímco technické se týkají elektrického zabezpečení. Fyzická ochrana se týká ostrahy objektů, kterou se zabezpečují různé organizace (vojsko, policie, soukromé hlídací agentury) a režimová ochrana se týká administrativně organizačních opatření, která směřují k zajištění daných podmínek vztahující se k chráněnému objektu.

➤ Z hlediska oběti

Z hlediska oběti na viktimologickou prevenci, která se včasnou informovaností, osvětou orientuje na možné i budoucí oběti, na vlastnosti oběti, vztahy mezi obětí a pachatelem, její rehabilitací, odškodněním, zjišťováním její role v průběhu vyšetřování, soudního projednávání věcí. *Viktimologie se zabývá obětí jako aktivním účastníkem trestného činu“; Havrdová, Egle, 2007, s. 19.*

- Z hlediska hlavních adresátů

Na primární, sekundární a terciární prevenci. Zahrnuje i jednání osob, která nelze označit jako protiprávní, ale negativně ovlivňující společnost.

Schéma 1: Stupně prevence“; Havrdová, Egle, 2007, s. 59.

<i>Primární</i>	<i>Celá komunita. Cílem je snížit rizikové faktory kriminálního a protispolečenského chování a posílit ochranné faktory.</i>
<i>Sekundární</i>	<i>Rodiny, školy a komunity, kde se u dětí vyskytuje riziko budoucího delikventního chování</i>
<i>Terciární</i>	<i>Prevence opětovné delikvence</i>

- Primární prevenci – u které se jedná o určitý druh preventivní strategie zaměřený na daný problém s působením na širokou veřejnost. Primární prevenci lze nejlépe uplatnit v sociální oblasti. Nejvýznamnějším prostředkem k předcházení páchaní trestné činnosti je včasná a dostatečná informovanost, kterou lze provádět v pravidelných intervalech a formách během roku. Tímto způsobem lze docílit zlepšení bezpečného života občanů, kteří se dosud nedostali do kontaktu s trestnou činností. Dále předcházením rizikového a kriminogenních situací u dětí a mládeže. Jedná se např. o alkoholové a drogové závislosti, šikanu nebo záškoláctví. *Násilie a agresie, vyskytující se na školách, patria medzi typické rizikové činitele, prejavujúce sa najmä v násilnej kriminalite mladých ľudí“; Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS, 2012, s. 19.*

- Sekundární prevenci – která se zaměřuje na rizikové skupiny, u nichž je zvýšená

pravděpodobnost, že se mohou stát oběťmi trestných činů. Rizikové skupiny lze vymezit podle věku, způsobu ohrožení a místem, kde se nacházejí. Jsou to třeba senioři, mládež, osoby s handicapem, etnické menšiny nebo sociálně slabé skupiny občanů.

Další skupinu tvoří osoby, které mohou být ohroženy z důvodu povolání. Řidiči městské hromadné dopravy, poštovní doručovatelé nebo pracovníci benzinových stanic.

➤ Terciární prevenci – jejím cílem je vhodnou pomocí zabránit opakování trestného činu, tzn., že se jedná o snížení rizika, že se osoba stane opakovaně obětí trestného činu, (tzv. opakovaná viktimizace). Také resocializací kriminálně narušených osob vhodnými prostředky s cílem udržení dosažených výsledků a návratů těchto osob do společnosti a sociálním prostředím, ve kterém se tyto osoby pohybují.

2. Specifika osob s postižením

Osoby s vadami sluchu patří mezi cca 10% obyvatel České republiky, což činí zhruba 15 000 sluchově postižených obyvatel od narození nebo raného dětství. Sluch poskytuje informace o směru nebo o vzdálenosti zvucícího předmětu. Neposkytuje však konkrétní představu o předmětech jako takových.

Člověk slyší na frekvenci od 20 – 20 000 Hz. „, *Dolní hranice je asi 32 kmitů za sekundu, horní hranice 20 -24 000 za sekundu, kmitočty nižší nebo vyšší u lidí sluchové pocity nebudí.*“; Müller a kol., s. 179.

Zvuk lidského hlasu má frekvenci 200 – 800 Hz.

Druhy sluchové ztráty podle světové zdravotnické organizace WHO z roku 1980:

0 - 0,25 dB = normální sluch.

26 – 40 dB = lehká ztráta sluchu, neslyší tichý hovor, šeptání.

41- 55 dB = středně těžká nedoslýchavost, při běžném hovoru nezachytí všechna slova.

56 -70 dB = středně těžká ztráta sluchu, neslyší i při hlasitém hovoru.

71 – 90dB= velmi těžká sluchová ztráta, hluchota. Slyší při použití naslouchadla.

90 dB a více= úplná hluchota, neslyší ani za použití naslouchadla.

Základní rozlišení sluchových vad

Klasifikace sluchového postižení: BcA Radka Kulichová, 2006, 3.2

Podle doby vzniku:

- Vrozené
- Získané (během života)

Podle typu:

- Centrální- poškození centrálního nervového ústrojí sluchového aparátu
- Periferní - jsou lokalizované v zevním, středním a vnitřním uchu a ve sluchovém nervu.

Periferní vady se dále rozděluji:

- Převodní vady – jsou způsobeny překážkami v zevním nebo středním uchu (slyší málo, ale rozumí)

- Percepční vady (nitroušní) – je způsobena poškozením vnitřního ucha nebo sluchového nervu (slyší, ale nerozumí).
- Smíšené vady jsou kombinacemi z obou předchozích typů.

Stupně sluchových vad:

Nedoslýchavost

- Lehká (20 - 40 dB)
- Střední (40 – 70 dB)
- Těžká (70 – 90 dB)

Hluchota

- Úplná (totální) – naprostá ztráta sluchu
- Praktická – vyskytují se zde tzv. zbytky sluchu

Ohluchlost – ke ztrátě sluchu došlo v průběhu života

2.1 Vymezení osob s vadami sluchu

Existují 3 základní typy osob se sluchovým postižením:

„*Sluchové postižení je omezená nebo úplná ztráta sluchového vnímání*“; BcA Radka Kuličková, 2006, 3.

„*Poznatky o sluchovém postižení. Nedoslýchavé osoby, neslyšící a ohluchlé osoby je třeba vnímat jako tři rozdílné druhy postižení, které mají i jiné vzdělávací potřeby*“; Vítková Marie. 2004, s. 34.

➤ Nedoslýchavé osoby - mají snížené vnímání, komunikují pomocí sluchadla, kterým mohou vnímat zvuky. Obvykle se domluví mluvenou řečí a využívají kompenzační pomůcky ke zlepšení komunikace s okolím i vlastního života.

➤ Ohluchlé - u těchto osob došlo ke ztrátě sluchu až po vývoji řeči. Mluvená řeč se postupem času může zhoršovat, ale zůstává nadále srozumitelnou. Komunikace ohluchlých osob probíhá převážně mluvením a odezíráním, mohou také používat znakovanou češtinu nebo se naučit znakový jazyk.

- Neslyšící - jsou osoby, u kterých nastala ztráta sluchu

v období před rozvojem mluvené řeči nebo osoby, které se narodily se sluchovým postižením, mohou odezírat. K dorozumění s okolím však potřebují prostředek, se kterým by mohli bez potíží vnímat.

„Vnímání zvuku v mozku se tvoří během jeho zrání“; Pipeková, Jarmila, 1998, s. 144.

„U neslyšících se například nevyvíjí normálně řeč, což má negativní vliv na rozvoj myšlení“; Monatová Lili, 1973, s. 57.

„Sluchové postižení má velký vliv na rozvoj mluvené řeči. Čím těžší sluchová vada, čím větší ztráta sluchu, tím je vývoj řeči víc narušen“; Oldřich Müller a kol., 2001, s. 184.

Za nejstarší zmínku o osobách se sluchovým postižením, lze považovat výrok Aristotela. Tato zmínka pochází z roku 600 před naším letopočtem, kdy Aristoteles prohlásil, že hluchá osoba je nevzdělavatelná a až do 16. století se nikdo této oblasti vzdělávání nevěnoval. Za prvního učitele neslyšících se považuje Pedro de León, který měl v klášteře 12 neslyšících žáků a k dorozumívání využíval znakovou řeč.

Potvrdil tím, že lidé se sluchovým postižením jsou vzdělavatelní, že se mohou naučit číst, psát, myslet a mluvit.

Za průkopníka vzdělávání neslyšících je dodnes považován kněz Abbé L'Épée, který vypracoval metodu vyučování neslyšících a zabýval se vzděláváním žáků i učitelů. V roce 1776 vydal první knihu o znacích a prstové abecedě. Člověk, který vůbec nemluvil a ani neslyšel, byl dříve často označován jako „hluchoněmý“. Na území naší republiky probíhalo vzdělávání neslyšících žáků v ústavech pro hluchoněmé, vyučující s žáky komunikovali ve znakovém jazyce.

Nejnámější český ústav byl v Praze, na Smíchově, založen v roce 1786.

Tehdejší znakový jazyk šířili učitelé a řádové sestry mezi sebou v různých zemích světa, takže se dodnes dochovaly v těchto zemích na určitá slova stejné znaky. V dnešní době již neexistují tzv. školy pro „hluchoněmé“. Neslyšící děti se vzdělávají na speciálních mateřských, základních a středních školách internátního typu.

Zákon o znakové řeči 155/1998 Sb.

„Edukace žáků se sluchovým postižením probíhá ve školách pro žáky se sluchovým postižením a na běžných základních školách za předpokladu, že pro jejich vzdělávání budou vytvořeny nezbytné podmínky, které musí odpovídat stupni a druhu jejich postižení“; Pipeková, Jarmila, 1998, s. 26.

V roce 1992 vzniklo na brněnském JAMU vysokoškolské studium pro neslyšící, které dostalo podobu dramatické výchovy - www.esf.jamu.cz

Neslyšícím lidem je všeobecně doporučována dramatická výchova, která je založena na poznávání názornosti, zkušenosti, názorného vysvětlení.

Dá se říct, že se neslyšící mohou pokládat za minoritu, protože mají svůj jazyk i svojí kulturu. esf.jamu.cz/projekty-jamu.

Jazyk, který je pro neslyšící v ČR hlavním dorozumívacím prostředkem, se jmenuje český znakový jazyk. „*Vlastní znakový jazyk je považován za přirozený jazyk neslyšících, který má vlastní slovník a gramatiku.* Müller a kol., 2001, s. 185.

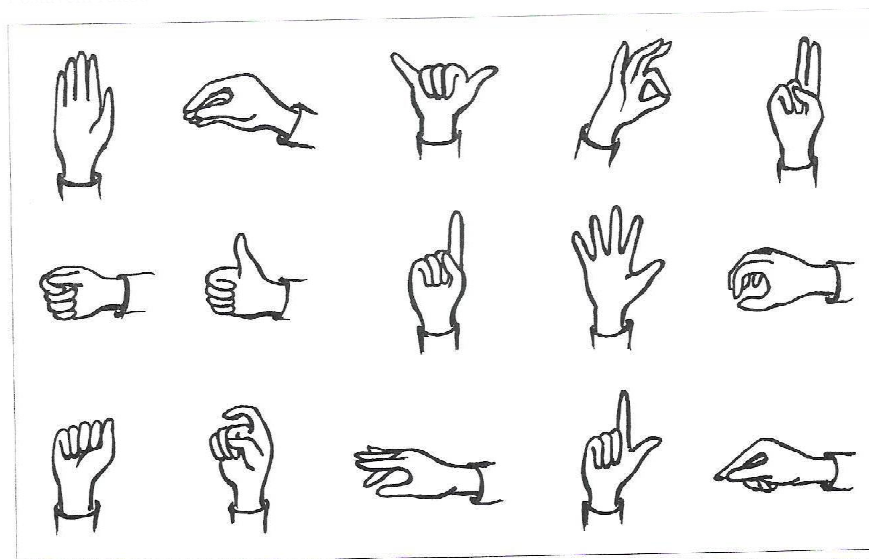
Vytváří se pohyby rukou a je vnímán zrakem, má vlastní gramatiku tvořenou ze znaků a prvků, k nimž patří postavení a tvar, postavení a pohyb ruky, orientace ruky, pozice hlavy, mimika obličeje. Stejně jako ostatní jazyky obsahuje mnoho dialektů a liší se tak v různých krajích, není však mezinárodní.

Každý stát používá svůj vlastní jazyk, ale na mezinárodních setkáních se výhradně používá mezinárodní znakový systém. Od českého jazyka se odlišuje jinou skladbou věty a používá spíše jednodušší výrazy, které lze snadněji vysvětlit.

Znakový jazyk nemá klasickou psanou podobu, ale lze jej zapsat pomocí vizuálního systému zápisu, tzv. znakopisu nebo zaznamenat pomocí videosekvencí.

Znakový jazyk bývá často zaměňován se znakovanou češtinou, která však jazykem není. Přitom znakovaná čeština bývá využívána jako prostředek pro výuku českého jazyka u neslyšících dětí a pro lepší dorozumívání ji také používají ohluchlé osoby.

Postavení rukou (3. Výrazové prostředky)“; Růžičková, Marie, 200, s. 8.

Využívá různé postavení prstů k vyjádření písmen, z nichž vznikají slova, a je možné ji stejně, jako znakový jazyk zařadit mezi vizuální formu komunikace. Prstová abeceda se rozděluje na jednoruční a dvouruční, která je víc využívána.

V případě komunikace s neslyšícími lidmi (i bez znalosti znakového jazyka), existují určitá pravidla. Je několik způsobů, jak oslovit neslyšící, např. lehkým poklepáním rameno, dupnutím na podlahu nebo mávání rukou.

„Dotknutí je přípustné nejčastěji v horní části paže, na předloktí, vhodné je poklepat na rameno“; Müller a kol., 2001, s. 189.

Důležité je navázání očního kontaktu a umožnění odezírání ze rtů.

Po celou dobu komunikace je třeba dobré osvětlení, proto se nedoporučuje stát zády k oknu nebo ke slunci. Některé myšlenky lze vyjádřit i díky znalosti české prstové abecedy (Daktylotika), se kterou se člověk může setkat v menší míře v různých zájmových kroužcích (skauti).

„Dobrým předpokladem pro komunikaci je také sdělení zprostředkované výrazem obličeje“; Müller a kol., 2001, s. 189.

Pro správnou komunikaci s neslyšící osobou existují pravidla, jejichž nedodržení může dojít nedorozuměním. Jedná se o určitá pravidla chování při běžné komunikaci s neslyšící osobou a při tlumočení.

„Dostatečná intenzita světla a jeho směr se významným způsobem podílí na srozumitelnosti odezírání řeči“; Müller a kol., 2001, s. 192.

Doporučená pravidla při běžné komunikaci:

- Přirozená mluva
- Pečlivá artikulace
- Správná mimika a gestikulace přispěje k oboustranné efektivní komunikaci.

Doporučená pravidla při tlumočení:

- Přímá komunikace s neslyšící osobou, ne ve 3. osobě.
- Plynulá konverzace s důrazem na artikulaci a výběr lehkých slov
- Vyvarování se různých poznámek, např. tohle mu neříkejte
- Tlumočnick se při překladu řídí etickým kodexem a překládá doslova veškerou probíhající konverzaci.

Etický kodex:

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka stanovila základní principy etického chování k ochraně tlumočnicků znakového jazyka a jejich klientů, slyšících i neslyšících.

cktjzj.com./etický- kodex

Komunikační pomůcky jsou určeny pro usnadnění komunikace: www.tkn.cz

- Využití bezdrátové indukční smyčky (tzv. UCHO je pro nedoslýchavé)
- Telekomunikační centra
- Faxy
- Psací telefony
- Tlumočení on – line internet
- Komunikátor pro nedoslýchavé

www.pomuckyproneslysici.cz

Mezi kompenzační pomůcky patří: světelná signalizace domovního zvonku, vibrační hodinky, vibrační budík, telefon se zesíleným zvukem, vibrační polštářek, slouží k vyřizování soukromých hovorů (neruší partnera), požární signalizace. Pravidla chování jsou součástí kultury neslyšících a kromě znakového jazyka sem patří společenské akce, tradice, zvyky a pravidla chování, umění, humor a sportovní aktivity.

2.2 Vymezení osob s vadami zraku

Podle světové zdravotnické organizace WHO je dnes na světě 45 milionů osob nevidomých a slabozrakých. Přesné statistiky osob se zrakovým postižením však neexistují. Informace o počtu těchto osob mohou poskytnout organizace, které tyto osoby sdružují v různých klubovnách nebo např. úřady, které poskytují různé druhy dávek a pomoci. Zrak, latinsky *Optos*, člověku poskytuje informace o prostředí, ve kterém se pohybuje. „Zrakové postižení lze definovat jako absenci nebo nedostatečnost kvality zrakového vnímání“; Müller a kol., 2001, s. 123.

Udává nám např. hloubku, výšku, vzdálenost, směr atd. Zrakové vjemy jsou důležité pro každodenní činnost, např. práci nebo učení. Přizpůsobením oka na světlo a tmu, zrakovými vjemy, se ve své práci zabýval J. E. Purkyně (tzv. Purkyněův jev).

Nejčastější příčinou zrakové vady bývají uváděny všechny vlivy před, během vývoje, po narození a dědičnost.

„Okem rozlišujeme 8 kategorií znaků – barvu, tvar, velikost, vzdálenost, směr, prostorovost, klid a pohyb, což zraku umožňuje adekvátně odrážet skutečné prostorové vztahy“; Müller a kol. 2001, s. 125.

„Jako druhý nejzávažnější byl hodnocen zrakový handicap ve své těžší formě, nevidomosti“; VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH, 2000, s. 26.

Vady zraku se dělí:

„Vzhledem k době vzniku můžeme zrakové vady dělit na vrozené a získané“; Müller a kol., 2001, s. 124.

„Větší problémy vykazují ti, kteří zažili normální životní podmínky (např. ti, kteří pozbyli zrak až po desátém roce svého života) a pamatují si je“; Monatová, Lili, 1973, s. 12.

1. podle vzniku postižení

- vrozené
- získané

2. podle stupně postižení

- slabozrakost
- zbytky zraku
- slepotu

3. podle délky trvání

- krátkodobé
- opakující se
- dlouhodobé

Podle typu postižení:

- krátkozrakost
- dalekozrakost
- astigmatismus

Velmi důležitou úlohu v životě zrakově postižených osob hraje sluch, který umožňuje prostorovou orientaci. V běžném životě se můžeme denně setkávat s nevidomými osobami, které se řadí do skupiny osob s nejtěžším stupněm postižení. „*Za nevidomé osoby jsou považováni ti jedinci, jejichž invertibilní pokles centrální zrakové ostrosti je pod 3/60* -

světlocit. Nevidomost lze dělit na praktickou a totální“; Müller a kol., 2001, s. 133. Nejčastěji se orientují v prostoru pomocí bílé hole, vodícího psa nebo využívají oba způsoby. Bílá hůl je jejich prodlouženou rukou, nahrazuje hmat a upozorňuje na překážky, které je mohou ohrozit v pohybu. Existují různé druhy bílých holí, některé jsou skládací nebo teleskopické, čímž jsou rychle použitelné. www.svarovsky.cz

Mezi jejich funkce patří signalizace řidiči o nastoupení do prostředku městské hromadné dopravy, upozornění řidiče motorových a jiných vozidel při přecházení přes přechod pro chodce nebo jako hmatová kontrola prostoru. Zakončení hole se vyrábí z různých materiálů a jeho účelem je zlepšení samostatného pohybu nevidomých osob. Při dešti nebo v zimních měsících zamezuje uklouznutí stejně, jako např. podrážky zimní obuvi.

Vodící pes doprovází nevidomého člověka na různé úřady, k lékaři, do spořitelny, bank. Umí rozpoznat, kdy a jak má obejít nečekanou překážku, najít vchod nebo východ, bankomat, nástupní ostrůvek k vlaku nebo třeba autobusu a jeho úkolem je bezpečně dovést nevidomého člověka k cíli, díky speciálnímu výcviku.

Pokud vodící pes doprovází nevidomého člověka tak pracuje, a neměl by být v žádném případě rušen. To znamená, že mlaskání, hlazení, volání nebo pískání na vodícího psa je nesprávné, stejně jako případná manipulace se psem s cílem pomoci nevidomému člověku. Vodící pes, pokud nepracuje, je stejným domácím mazlíčkem a přítelem, jako ostatní psi. www.vycvikvodichpsu.cz

Někdy se může stát, že osoba se zrakovým postižením potřebuje pomoc a řekne si o ni nebo takovou pomoc někdo z okolí nabídne.

Pro takové případy existuje doporučené chování:

- Oslovení, stoj čelem, dotykem (až po oslovení)
- Dotaz, zda osoba potřebuje pomoc
- Běžná intonace i hlasitost hovoru
- Rozloučení

V případě, že osobu se zrakovým postižením doprovázíme na určité místo, zeptáme se na způsob doprovodu. Záleží na tom, zda dotyčná osoba preferuje doporučovaný způsob úchopu za loktem, za rameno nebo nejpoužívanější způsob, uchopení pod paží. Důležité je upozornit osobu na překážky na cestě, které mohou být nejen na zemi, ale také i v úrovni hlavy. Na chodníku jsou nejčastější překážkou reklamy restaurací a obchodů typu „A“, výkopy nebo otevřené dveře domů. V úrovni těla hrozí nebezpečí úrazu, které mohou způ-

sobit schránky na dopisy, výklenky a v úrovni hlavy větve nebo vyčnívající okenní květináče. Nevidomý či slabozraký člověk ke své orientaci v prostoru může využívat různé naváděcí prvky, které se dělí na hmatné, akustické a vizuálně konstantní. Vizuálně kontrastní prvky jsou určeny slabozrakým osobám a jsou to obvykle pásy na sloupech, bezpečnostní značení schodišť, označení prosklených prostor. *bariery.centrumpronevidome.cz*

Druhy naváděcích prvků

- Přirozené vodící linie (hmatné prvky)
- Umělé vodící linie (hmatné prvky)
- Varovné, signální a hmatné a signální pásy (hmatné prvky)
- Trasy pro nevidomé (akustické prvky)
- Akustické orientační majáčky (seznam ozvučených objektů v Brně)
- Hlasová orientační tabule (akustické prvky)

Všechny hmatné prvky jsou vnímatelné holí a nášlapem, liší se rozměry a účelem. Mezi základní hmatné prvky se řadí vodící linie. Přirozená vodící linie využívá stěny budov, ploty, obrubníky, trávničky a tam, kde končí, pokračuje často linie umělá. Varovné, signální a hmatné pásy mají speciální funkce a často bývají nazývány pro svůj vzhled jako slepecká dlažba. Varovné pásy upozorňují na možnost vstupu do vozovky nebo kolejiště, hmatné a signální pásy navádějí člověka na určité místo, jako je např. přechod pro chodce.

Akustické orientační majáčky oznamují nevidomým osobám po zmáčknutí určitého čísla ovladače povelů (VPN), adresu budovy, u které se nachází nebo číslo dopravního prostředku městské hromadné dopravy.

Vzdělávání nevidomých a slabozrakých osob má bohatý historický vývoj. Ještě v nedávné době si většinu pomůcek i některých učebnic museli učitelé vyrobit sami. V dnešní době je ve speciálních internátních školách pro děti se zrakovým postižením dostatek výukového materiálu i pomůcek.

„Při hodnocení možností každého jedince vycházíme v první řadě z druhu vady, na druhém místě z jejího stupně“; Monatová, Lili, 1973, s. 20.

„Zraková vada ovlivňuje celou osobnost jedince. Promítá se do psychického vývoje“; Müller a kol., 2001, s. 123.

Tyto školy jsou určeny dětem již od předškolního věku až po dokončení střední školy, kde je možnost volby z několika oborů podle dosažených výsledků. Nevidomí žáci se na speciální základní škole učí Braillovo písmo nebo již přímo pracují s textem ve speciálních učebnicích, mají k dispozici i Pichtův psací stroj.

„Vedle již jmenovaného Pichtova stroje je žádoucí, aby nevidomý žák měl možnost využívat celou řadu dalších speciálních pomůcek“; Müller a kol., 2001, s. 135.

Braillovo písmo lze psát i ručně za pomoci speciálních pomůcek, tabulky. Do tabulky se vkládá papír a speciálním perem se tvoří písmo. Literaturu do školy nebo knihy pro volný čas lze vypůjčit ze speciální knihovny, jejíž návštěvy jsou součástí školního vyučování. Žáci mají ve výuce k dispozici různé pomůcky a technická zařízení, počítačové učebny. Z pomůcek jsou nezbytná zvětšovací zařízení (speciální lupy) s možností promítnutí textu do počítače, dále různé reliéfní pomůcky. Plastická mapa, zvířata, vodní svět, kalendáře. Po ukončení střední školy mohou stejně jako žáci jiných škol pokračovat ve vybraném studiu na vysoké škole, které je podmíněné přijímacím řízením.

2.3 Osoby s vadami řeči

Termínem „osoby s vadami řeči“ se dříve označovaly osoby s narušenými komunikačními schopnostmi. Osobami, které mají problém v dorozumívání s okolím, s komunikací, se zabývá logopedie.

Poskytuje odbornou péči v podobě různých terapií zaměřených na nápravu poruch řeči. Je úzce spjata s dalšími vědními obory psychologií, medicínou, speciální pedagogikou a jazykovědou.

Úkolem logopeda je tedy odstranění poruch způsobujících problém v komunikaci s okolím. *Logopedie jako vědní obor se začala vyvíjet v prvních desetiletích 20. Století“; Müller a kol., 2001, s. 145.*

Definovat termín narušená komunikační schopnost může být poměrně složitou záležitostí a nelze ji zužovat pouze na dětský věk“; Speciální Pedagóg, 2012, s. 23.

Komunikace znamená obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vyjádření, udržování a pěstování mezilidských vztahů, významně ovlivňuje rozvoj osobnosti, je důležitá v mezilidských vztazích, je prostředkem vzájemných vztahů“; Vítková, Marie, 2004, s. 154.

První osobu, která by měla rozpoznat případnou odchylku ve vývoji dítěte, je pediatr.

Podle Vágnerové, jsou děti od 4 let schopny komunikovat jak s dospělými, tak i dětmi, avšak pokaždé na jiné úrovni. Vágnerová, Marie, 2000, s. 131.

Lidská řeč může probíhat různě:

- v myšlenkách
- mimikou
- hovorem, hlasovou komunikací

Vzdělávání žáků s poruchami komunikačních schopností probíhá na speciálních základních a mateřských školách, internátního typu. *„Ty děti, které mají tak velké řečové poruchy, že je nelze odstranit ambulantní péčí v logopedické poradně, jsou přijaty do speciální školy“*; Monátová, Lili, 1973, s. 85.

Speciální mateřská škola je mimo svojí hlavní činnost zaměřena na logopedickou péči pro předškolní věk.

Dítě, jehož schopnosti byly v předškolním věku soustavně přiměřeně rozvíjeny, bývá na počátku školní docházky úspěšné a dobře se zařazuje do školního kolektivu vrstevníků“; Kohoutek, Rudolf a kol., 1996, s. 78.

Základní speciální škola vzdělává žáky stejnými předměty jako běžná základní škola. Jejím cílem je za použití různých metod speciální pedagogiky rozvíjet řečové schopnosti žáka. *Základní školy pro nemluvící“*; Monátová, Lili, 1973, s. 86.

Edukace dětí s narušenou komunikační schopností ve školním věku zajišťují speciální školy pro žáky s vadami řeči, jsou u nás zřizovány jak pro denní docházku, tak existují školy typu internátního“; Vítková, Marie, 2004, s. 157.

Druhy poruch řeči, pro které bývá dítě nejčastěji přijato na základě diagnostiky do speciální školy: *Dítě s narušeným vývojem řeči“*; Müller a kol., 2001, s. 153-178.

- opožděný vývoj řeči (zpožděný)
- dyslálie (nesprávná výslovnost jednotlivých hlásek, patlavost)
- alálie (vývojová nemluvnost)
- afázie (ztráta řeči způsobená poškozením mozku)
- patolálie (způsobená rozštěpem, porucha artikulace spojená s poruchou zvuku)
- rinolálie (huhňavost)
- lehčí sluchové postižení (kochleární implantát)
- specifické poruchy učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie atd.)

2.4 Osoby s tělesným postižením

Somatopedie je vědní disciplína, která se zabývá osobami s tělesným postižením. Tělesné postižení dělíme na vady vrozené a získané.

Vrozené vady vznikají z různých příčin např. při porodu, vlivem dědičnosti, z důvodu nemoci. Také působením různých faktorů, jako jsou alkohol, drogy, léky nebo tabákové výrobky užívané v období těhotenství. Získané vady vznikají v průběhu života člověka např. nějakým onemocněním, např. sluchu, zraku nebo onemocněním některých z důležitých orgánů.

Každý budoucí rodič sní o tom, aby se jeho dítě narodilo zdravé. Někdy se však může stát, že se vlivem různých okolností narodí dítě s postižením.

„Tělesné postižení nebo nemoc nevytvářejí samy o sobě nové vlastnosti člověka, vytvářejí mu však náročnější životní situaci“; Matějček, Zdeněk, 1970, s. 5.

„Tělesné postižení omezuje ve větší či menší míře pohyb, v nejtěžších případech vede až k celkové nehybnosti“; Pipeková, Jarmila, 1998, s. 23.

„Jde vesměs o těžké, složité formy postižení pohybové soustavy, které znemožňuje pravidelnou školní docházku v místě bydliště“; Monatová, Lili, 1973, s. 87.

„Od počátku lidské společnosti byli mezi jejími členy jedinci, kteří se odlišovali od ostatních vzhledem, smyslovými či tělesnými vadami, duševním stavem či chorobami“; VÁGNEROVÁ, Marie, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Stanislav ŠTECH, 2000, s. 7.

Základním činitelem socializace u postižených dětí je na prvním místě rodina. Vzdělávání žáků s tělesným postižením probíhá jak v běžných základních školách, tak v ústavech pro tělesně postiženou mládež.

„Mobilita jedinců s tělesným postižením velmi podstatně ovlivňuje kvalitu jejich života a je základním předpokladem jejich úspěšné sociální integrace“; Pipeková, Jarmila, 1998, s. 205.

K nejznámějším ústavům patří Jedličkův ústav, který je rozšířen po celé republice. Podle vzoru Jedličkova ústavu vznikla tak zvaná brněnská „Kociánka“. Tyto ústavy slouží ke vzdělávání žáků s postižením a jsou internátní.

Zahrnují studium od mateřské školy, základní školy, speciální základní školy, výběr učebního oboru či školu střední. Střední škola obvykle obsahuje maturitní i nematuritní ročníky. V dnešní době většina vysokých škol upravila některé své části na bezbariérový přístup, což umožňuje osobám s postižením lepší přístup a možnost realizace ve studijním oboru.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. Preventivní programy MP Brno

Městská policie Brno nabízí velké množství preventivních výukových programů, které jsou určeny všem věkovým skupinám osob, od nejmladších, až po ty nejstarší.

Preventivní programy jsou určeny i rizikovým skupinám osob, jako jsou osoby s postižením. Tyto skupiny osob bývají právem označovány jako skupiny rizikové, proto, že se mohou stát snadným cílem osob s kriminální minulostí.

Některé preventivní programy jsou charakteristické určitou pravidelností během roku s orientací na určitou cílovou skupinu.

Jiné preventivní programy jsou zaměřeny na aktuální problém a mají spíše krátkodobější nebo jednorázový charakter, např. besedy pro určitou skupinu osob.

3.1 Charakteristika výukových programů MP Brno

Výukové programy Městské policie Brno se rozdělují na výukové programy pro I. a II. stupeň speciálních základních škol jsou zaměřeny na předcházení rizikovému chování dětí a mládeže.

Výuka je rozdělena na tři na sebe navazující části ve stanoveném časovém úseku. Výukové programy pro I. stupeň základních škol jsou interaktivní, mají multilaterální pomůcky, pracovní listy a obsahují bohatý děj.

Cílem těchto programů je postupně připravit děti na nebezpečné životní situace pomocí různých interaktivních cvičení a v připravených scénkách nacvičit reálné situace.

Např. koho a kde bezpečně požádat o pomoc, správný postup při telefonování na tísňovou linku, jak předcházet úrazům při pobytu venku i doma nebo jak komunikovat s neznámými lidmi.

Největším problémem dnešní doby jsou únosy dětí a jejich alarmující počet je uveden ve statistických údajích na stránkách policie ČR. Jak předcházet únosům se zabývá výukový program „Nebezpečná jízda“, který vznikl na popud těmto událostem a je součástí přílohy.

3.2 Specifika preventivních programů u osob s postižením

Preventivní programy pro děti nebo dospělé osoby si kladou za cíl předcházet nebezpečí, která mohou nečekaně hrozit a zvýšit tak bezpečnost všech, dětí i dospělých.

Vzhledem k potřebám osob s různými typy postižení, bylo nutné vytvořit několik druhů mírně upravených, preventivních programů.

Zpracování výukových materiálů a pomůcek do Braillova písma usnadní lepší pochopení preventivních programů u osob nevidomých, zatímco osoby s vadami zraku mohou využít obvyklé pomůcky, jakými jsou např. zvětšovací zařízení, tzv. lupy nebo třeba počítače.

Osoby se sluchovým postižením preferují zjednodušený a zvýrazněný text s paralelním překladem do znakového jazyka, výsledkem je snadné pochopení probírané látky.

Výukové programy pro žáky praktických tříd, speciálních základních škol, obsahují texty, upravené do jednodušší podoby s použitím barevného rozlišení podkladu.

Většinou se jedná o žáky, kterým byla diagnostikována některá z poruch učení, tzv. „dys“.

Barevný podklad, např. žlutý v kombinaci s černým písmem, pomáhá žákům při čtení.

3.3 Výukové programy pro I. a II. stupeň

Pro první stupeň speciálních základních škol jsou připraveny různé typy výukových programů. Jejich obsahem je bezpečné chování při kontaktu se zvířaty, např. v parcích, kde můžeme potkat psy, kočky, veverky, ale i doma s domácími mazlíčky.

Předcházení úrazům, šikaně, únosům, nácvik asertivního chování, přesnosti, pozornosti, vandalismu, správnému chování na internetu. Žáci se učí, jak si správně počínat v různých situacích. Např. přivolání pomoci v případě potřeby, komunikaci v sociálních vztazích nebo asertivnímu chování.

Součástí programů jsou různé pomůcky, tísňová čísla, puzzle, fotografie, obrázky nebo prezentace, ale také i testy.

Pro druhý stupeň speciálních základních škol jsou určeny programy na zvýšení právního vědomí, souvisejících pojmů a dokumentů, související legislativy, předcházení šikany, xenofobie, rasismu nebo závislostí.

Výukové programy mají moderní charakter, jsou interaktivní a jejich hlavním cílem je předcházení páchaní trestné činnosti. Součástí těchto programů jsou také křížovky, různé druhy testů, pracovní karty apod.

4. Výzkum

Ve výzkumu jsem se zaměřila na žáky I. a II. stupně speciálních základních škol.

Výzkum jsem realizovala ve speciální základní škole pro děti s vadami řeči a školu jsem označila, jako školu „A“.

Základní speciální škola „B“ kde proběhl výzkum, je škola pro zrakově postižené děti. Žáky jsem seznámila s důvody vyplnění ankety a z obou základních škol bylo vybráno celkem 49 žáků z I. i II. stupně, různých tříd.

Výzkum jsem začala na ZŠ „A“, I. stupni. Po mém příchodu do třídy jsem pozdravila žáky. Řekla jsem jim, že dnes nemáme spolu výuku, proto nejsem v uniformě. Vysvětlila jsem, žákům, proč jsem přišla a požádala žáky o vyplnění ankety.

Základní speciální škola „A“

1. Otázka/ Pohlaví

Dětem jsem vysvětlila, že mají zatrhnout, jestli se jedná o chlapce nebo dívku. A že tato otázka ukazuje, kolik dívek a chlapců je ve třídě. Ve třídě je celkem pět dívek a sedm chlapců.

2. Otázka/ Kolik je ti let?

Na otázku, kolik je ti let odpovídalo celkem 12 žáků z uvedené třídy. Osm až devět let mají ve třídě čtyři dívky a deset až jedenáct let jedna dívka. Pět chlapců má osm až devět let a deset až jedenáct let mají ve třídě 2 chlapci.

3. otázka/ Do které chodíš třídy?

Tato otázka vyvolala lehké napětí mezi žáky, protože školní rok byl v samém začátku. Všichni žáci, pět dívek a sedm chlapců, se v anketě shodli na tom, že chodí do 3. třídy.

4. Otázka/ Líbí se ti ve škole?

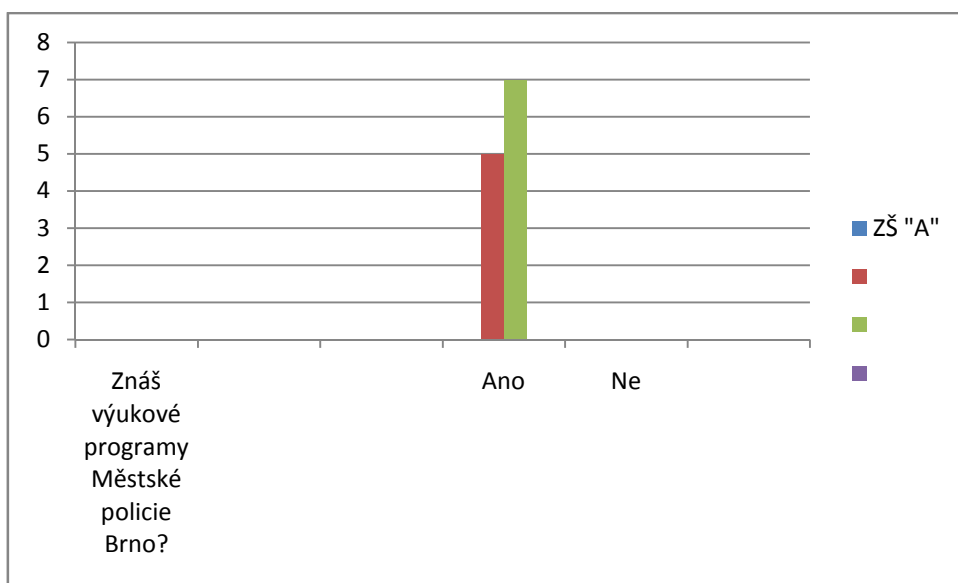
Všech pět dívek odpovědělo, že se jim ve škole líbí. Šest chlapců odpovědělo, že se jim ve škole líbí, jeden chlapec uvedl, že se mu ve škole nelíbí.

5. Otázka/ Líbí se ti předměty ve škole?

Jakmile se děti dostaly k této otázce, začaly na sebe pokřikovat, že se jim líbí všechny předměty ve škole, což vyplynulo z pozdějších odpovědí.

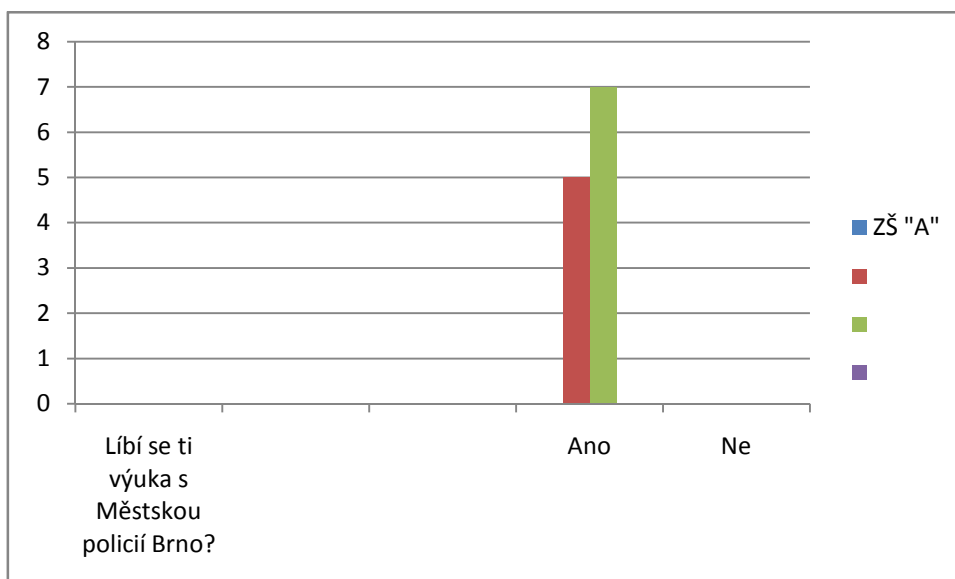
6. Otázka/ Znáš, výukové programy Městské policie Brno?

Všichni žáci, dívky i chlapci odpověděli, že znají výukové programy realizované Městskou policií Brno. Za dětmi chodím od první třídy, takže jsme měli již třetí společnou hodinu s výukovými programy Městské policie Brno.

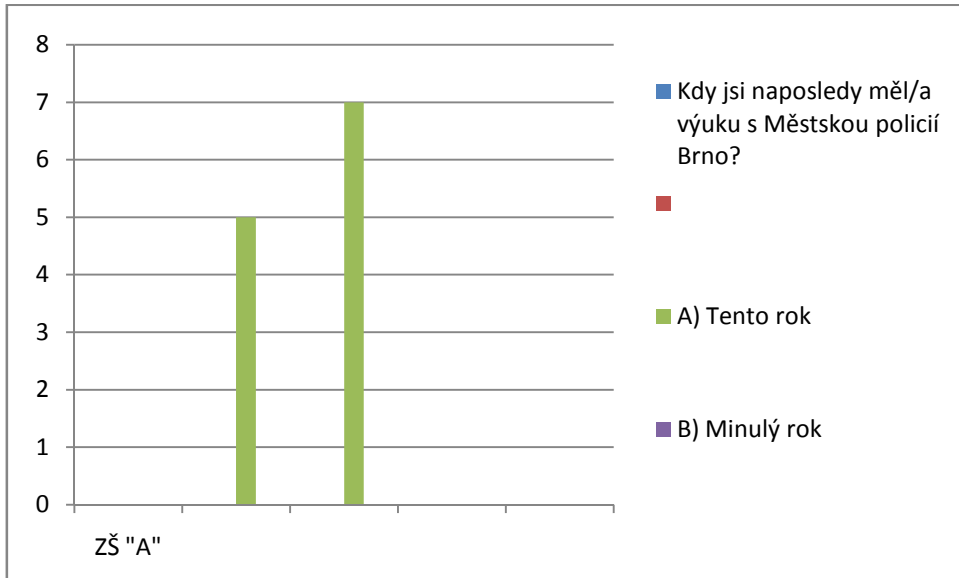
7. Otázka/ Líbí se ti výuka s Městskou policií Brno?

Na tuto otázku odpověděly dívky i chlapci, že se jim výuka s Městskou policií Brno líbí.

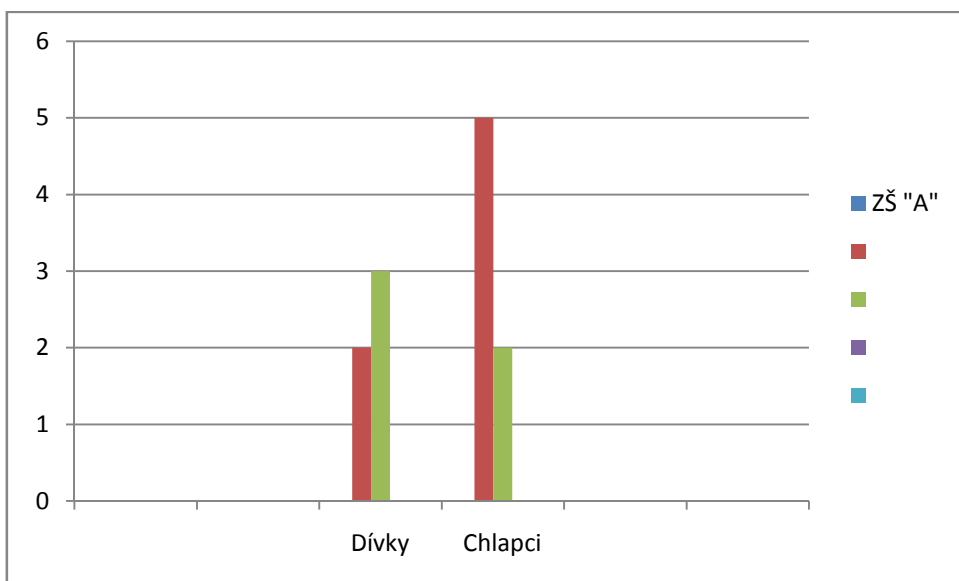

8. Otázka/ Kdy jsi naposledy měl/a výuku s Městskou policií Brno?
 Všechny děti odpověděly, že jsme měli společnou výuku tento rok.

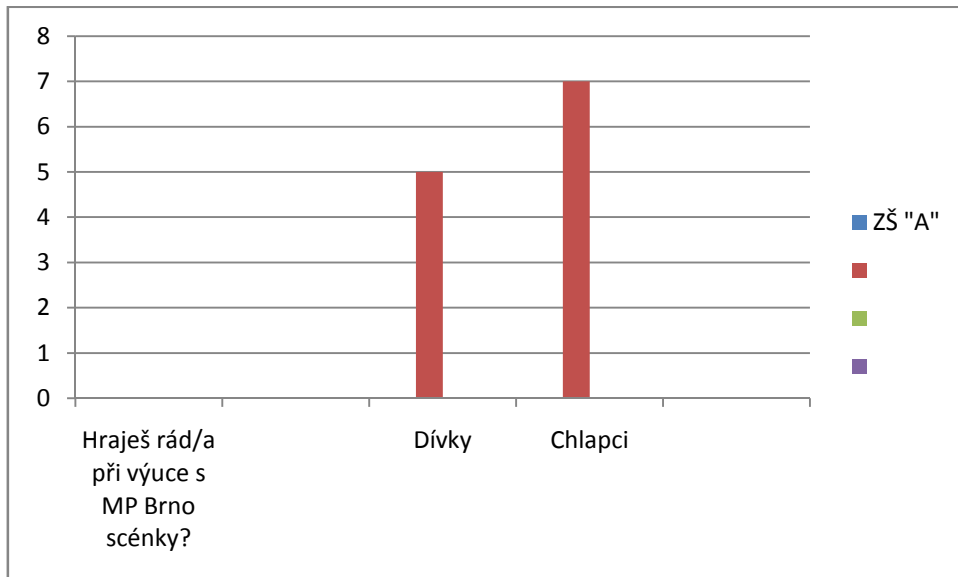
9. Otázka/ Pamatuješ si název výukového programu Městské policie Brno?

Dvě dívky si název výukového programu pamatovaly, tři dívky ne. Pět chlapců si název výukového programu pamatovalo, dva chlapci si název nepamatovali. Celkem sedm dětí si pamatovalo název výukového programu Městské policie Brno.

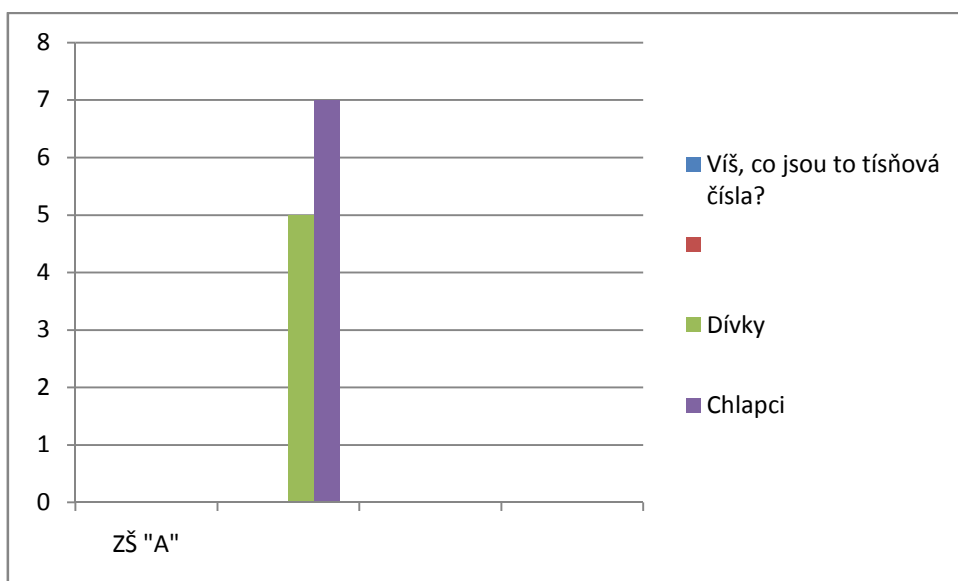
10. Otázka/ Hraješ rád/a při výuce s Městskou policií scénky?

Pět dívek a sedm chlapců uvedlo, že rádi hrají scénky.

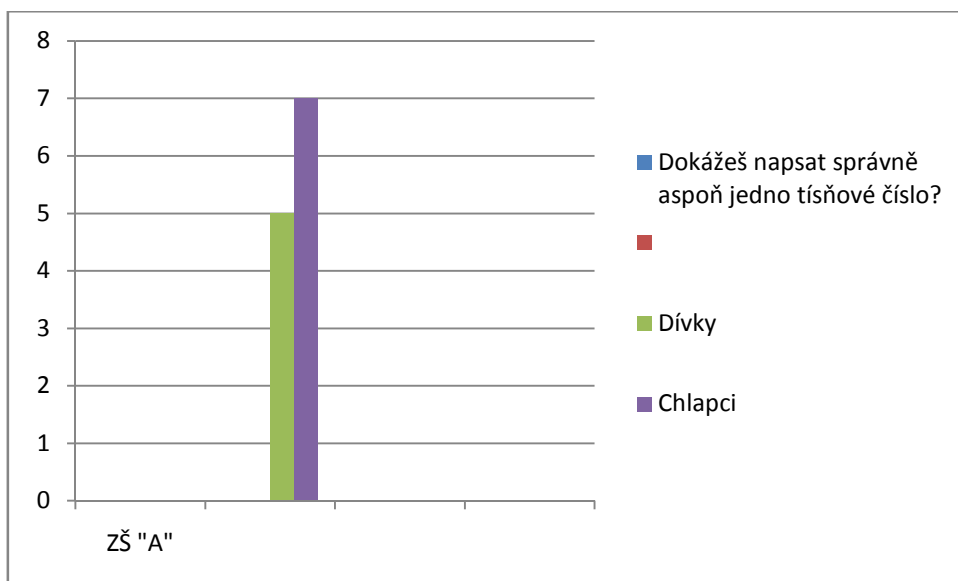
Otázka č. 11/ Víš, co jsou to tísňová čísla?

U této otázky nezaváhal ani jeden žák a všichni napsali, že tísňová čísla znají. Je to také tím, že výuka tísňových čísel je součástí výuky na speciálních základních školách. Paní učitelky motivují děti, aby v případě potřeby dokázaly zavolat pomoc jiným osobám nebo sobě.

Otázka č. 12/ Dokážeš napsat správně aspoň jedno tísňové číslo?

Dívky i chlapci se shodli na tom, že umí napsat správně alespoň jedno tísňové číslo. Anкета končila otázkou č. 12 a za tuto otázku někteří žáci napsali tísňová čísla, která si pamatují. Děti jsem pochválila a požádala paní učitelku, aby jim udělila znaménko + k ostatním známám.

Základní speciální škola „B“

Na škole „B“, jsem oslovila s anketou žáky I. stupně, 4. a 5. sloučené třídy.

Stejně, jako na předchozí škole jsem vysvětlila dětem, že jsem nepřišla na výuku, ale s prosbou o vyplnění ankety, kterou potřebuji ke svému studiu. Celkem odpovídalo šest dívek a šest chlapců.

1. Otázka/ Pohlaví

Tato otázka ukazuje zastoupení dívek a chlapců ve třídě. V této třídě se nachází šest dívek a šest chlapců.

Otázka č. 2/ Kolik je ti let?

Z otázek vyplynulo, že jedenáct dětí bylo ve věku deset až jedenáct let, jeden žák ze třídy měl 12 let. Šest dívek bylo ve věku deset až jedenáct let. Pět chlapců mělo deset až jedenáct let a jeden chlapec měl dvanáct let.

3. Otázka/ Do které chodíš třídy?

V této otázce se promítne, kolik je žáků ve které třídě. Čtyři dívky a dva chlapci chodili do čtvrté třídy, čtyři chlapci a dvě dívky do třídy páté.

4. Otázka/ Líbí se ti ve škole?

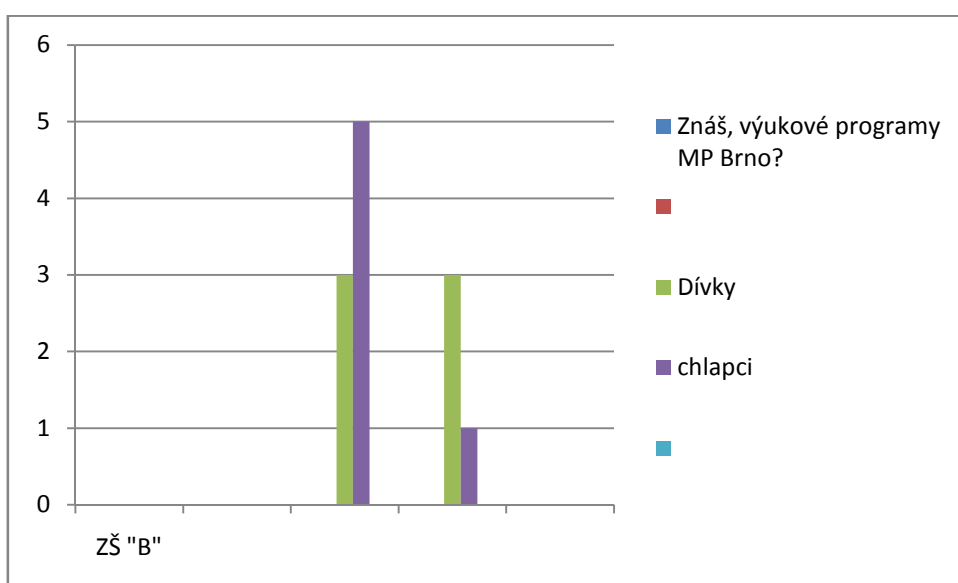
Na tuto otázku všichni žáci odpověděli, že se jim ve škole líbí. Je to zejména tím, že jsou děti motivovány jak výsledky, tak zájmovými kroužky, které ve škole mají.

5. Otázka/ Líbí se ti předměty ve škole?

Všichni žáci shodně napsali, že se jim předměty ve škole líbí. Někteří žáci dokonce tužkou na okraj ankety připsali, o které předměty se konkrétně jedná.

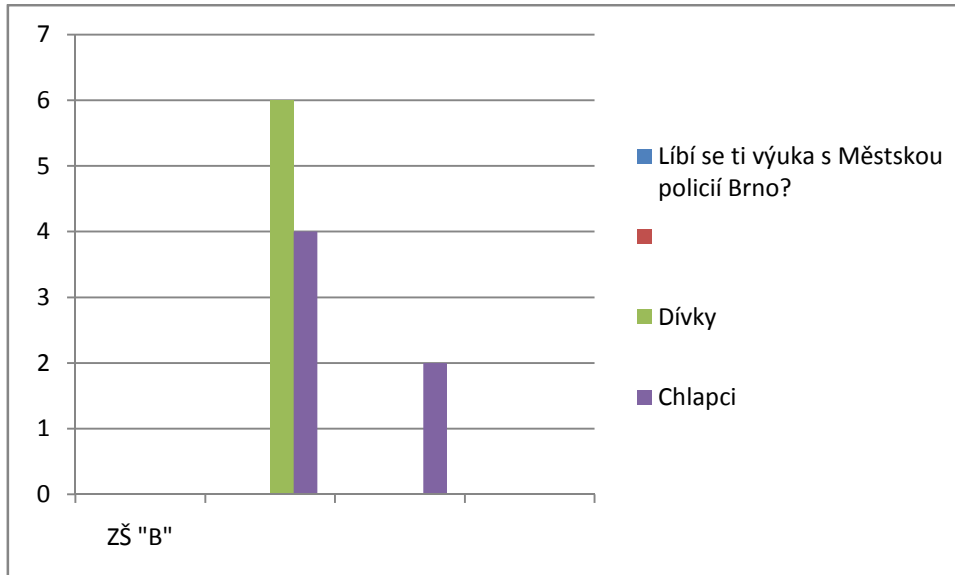
6. Otázka/ Znáš, výukové programy MP Brno?

Osm žáků odpovědělo ano, čtyři odpověděli ne. Z toho 3 dívky odpověděly ano a tři dívky ne. Pět chlapců odpovědělo ano a jeden ne.

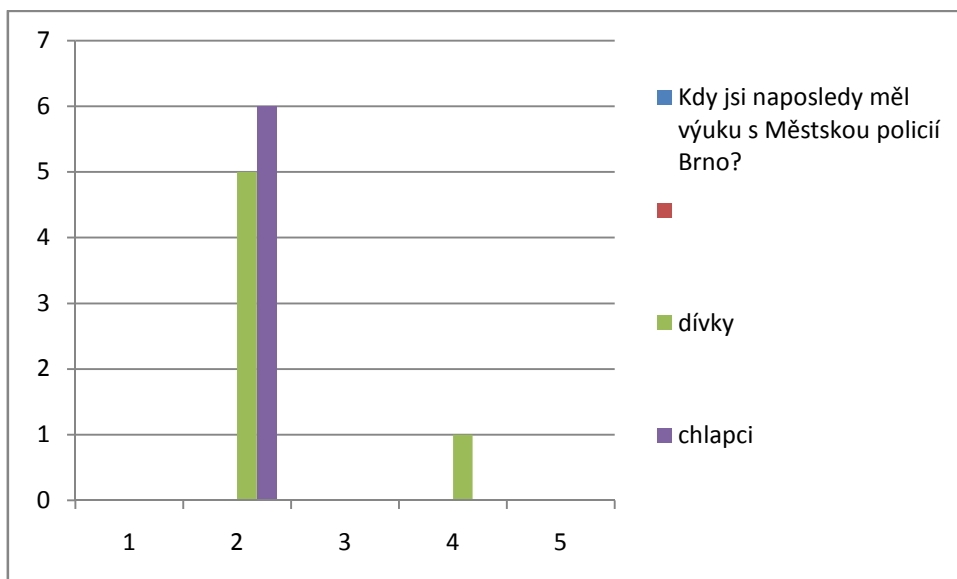
7. Otázka/ Líbí se ti výuka s Městskou policií Brno?

Z dvanácti možných odpovědí napsalo deset žáků, že se jim výuka s Městskou policií Brno líbí, dva žáci napsali, že se jim výuka nelíbí. Výuka s Městskou policií Brno se líbí všem šesti dívkám. Čtyři chlapci uvedli, že se jim výuka líbí, dvěma chlapcům se výuka nelíbí.

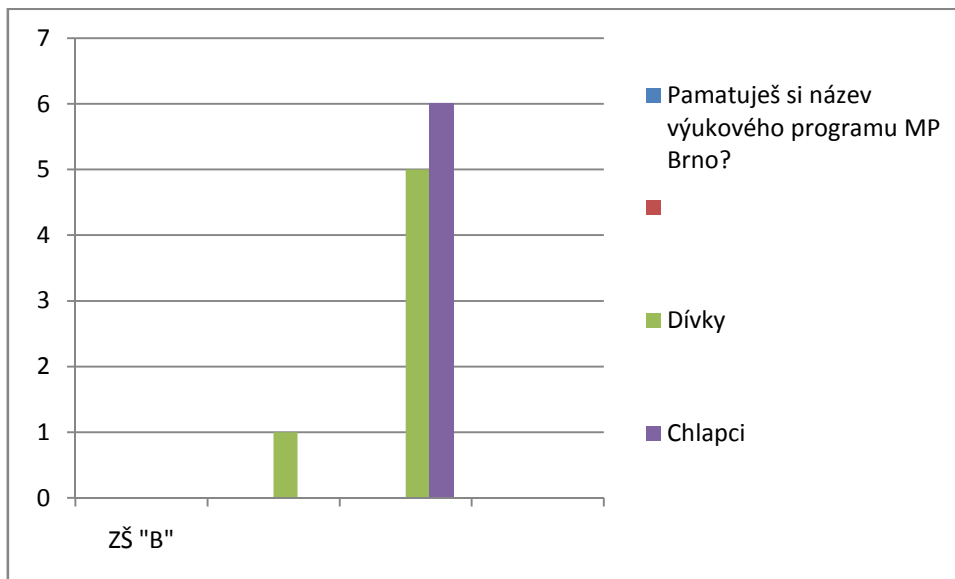

8. Otázka/ Kdy jsi naposledy měl/a výuku s Městskou policií Brno?

Šest chlapců a pět dívek odpovědělo, že tento rok výuku s Městskou policií Brno měli. Jeden dívka uvedla minulý rok. Podle sdělení paní učitelky to je tím, že dívka byla velmi často minulý rok nemocná, takže zřejmě chyběla.

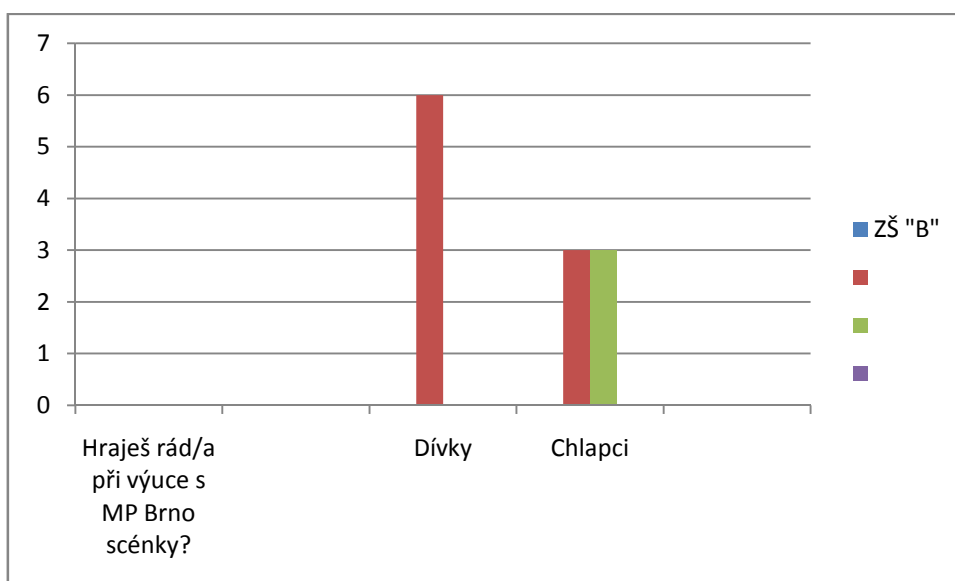

9. Otázka/ Pamatuješ si název výukového programu MP Brno? Z celkového počtu dvanácti žáků si nepamatuje název výukového programu jedenáct a jeden ano.

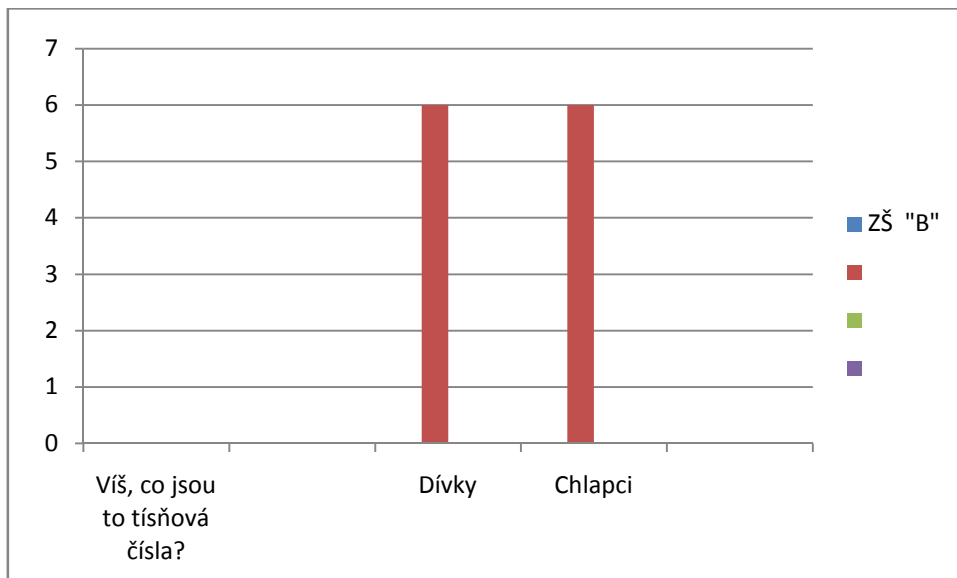
10. Otázka/ Hraješ rád/a při výuce s Městskou policií scénky?

Devět žáků odpovědělo ano a tři žáci odpověděli ne. Všech šest dívek uvedlo, že hrají rády scénky s Městskou policií Brno. Ze šesti chlapců tři odpověděli, že rádi hrají scénky s Městskou policií Brno a tři chlapci uvedli, ne.

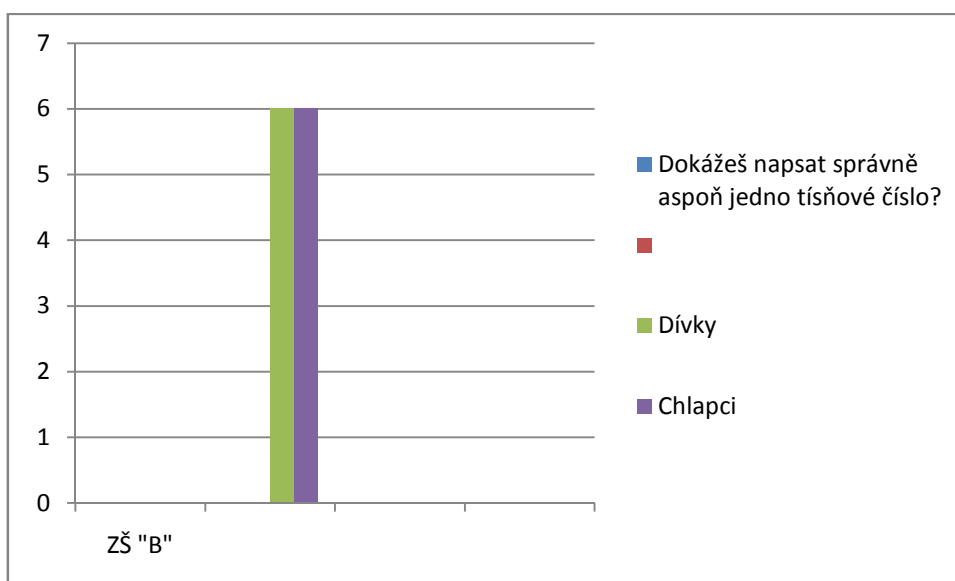
11. Otázka/ Víš, co jsou to tíšňová čísla?

Všichni žáci ze třídy odpověděli na tuto otázku ano.

12. Otázka/ Dokážeš napsat správně aspoň jedno tíšňové číslo?

Na otázku č. 12 odpověděly všechny děti ano, že umí napsat správně aspoň jedno tíšňové číslo. Stejně, jako na předchozí škole, někteří žáci vypsali za text tíšňová čísla a vzhledem k tomu, by příště mohla být anketa doplněna o tento údaj.

Vyhodnocení ankety ZŠ „A“ a „B“ na I. stupni

Na I. stupni obou speciálních základních škol „A“ i „B“ jsem o vyplnění ankety požádala celkem 24 žáků, kteří chodí do 3., 4. a 5. třídy.

9 dívek a chlapců je ve věku 8- 9let, 14 dívek a chlapců je ve věku 10 -11 let a 1 chlapec má 12 let.

Z celkového počtu žáků se jen jednomu žákovi ve škole nelíbí. Dle sdělení paní učitelky je to tím, že žák je emocionálně negativně laděný a společně pracují na zlepšení přístupu k žákům školy i sobě samému. Všem dětem se stejně líbí na obou vybraných školách předměty ve škole. 20 z 24 oslovených dětí zná výukové programy Městské policie Brno, ale 4 žáci tyto programy neznají. Výuka s Městskou policií Brno se líbí 22 žákům, 2 žákům se nelíbí. 21 žáků si pamatuje, že letos proběhla výuka s Městskou policií Brno, 3 žáci si pamatují, že výuka proběhla v roce minulém. Název výukového programu si pamatuje 8 žáků, nepamatuje si ho 16 žáků. 21 žáků celkem rádo hraje s Městskou policií scénky. Z toho 11 dívek 10 chlapců. Tři chlapci scénky rádi nehrají. 24 žáků ví, co jsou to tísňová čísla. 24 žáků je dokáže správně napsat.

Výzkum na II. stupni speciálních ZŠ

Na II. stupni speciální základní školy jsem vybrala třídy 7., 8., a 9. z nichž některé, jsou sloučené. Ankety se zúčastnilo celkem 25 žáků z vyjmenovaných tříd, z toho 8 dívek a 17 chlapců. Na speciální základní škole „A“ jsem požádala o vyplnění žáky druhého stupně, 7. a 8. sloučenou třídu a vysvětlila jim, k čemu ji potřebuji.

Celkový počet žáků ze všech tříd byl celkem 12, dvě dívky a 10 chlapců ve věku 13- 14 let a 15 -16 let. 5 žáků chodí do 8. třídy a 7 žáků do třídy sedmé.

ZŠ „A“ – II. stupeň

1. Otázka/ Pohlaví

Ve třídě se nacházely 2 dívky a 10 chlapců.

2. Otázka/ Věk

2 dívky ve třídě byly rozdílného věku, jedna měla 13 -14 let, druhá dívka 15 -16 let. 13 -14 let mělo 8 chlapců, 15 -16 let měli 2 chlapci.

3. Otázka/ Do které chodíš třídy?

Obě dívky chodí do 7. třídy, do které taky chodí 5 chlapců. Do 7. chodí celkem 7 žáků, v 8. třídě je 5 chlapců.

4. Otázka/ Líbí se ti škola, do které chodíš?

Na tuto otázku odpověděly dvě dívky a 10 chlapců, že se jim škola líbí.

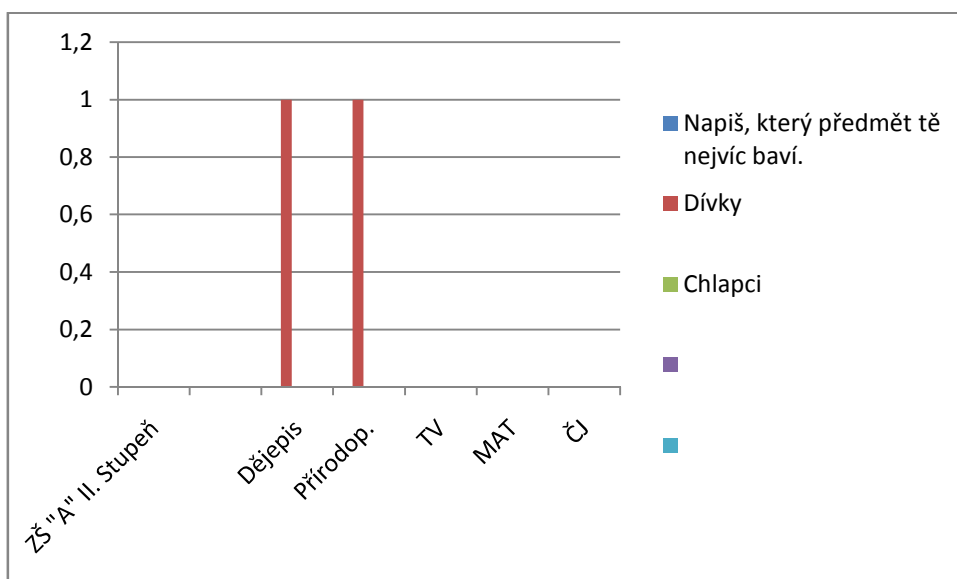
5. Otázka/ Který předmět se ti ve škole nejvíc líbí?

Na tuto otázku odpovědělo 9 žáků, chlapců, že se jim líbí tělocvik. 2 dívky a jeden chlapec mají raději český jazyk.

Otázka č. 6/ Napiš, který předmět tě nejvíc baví?

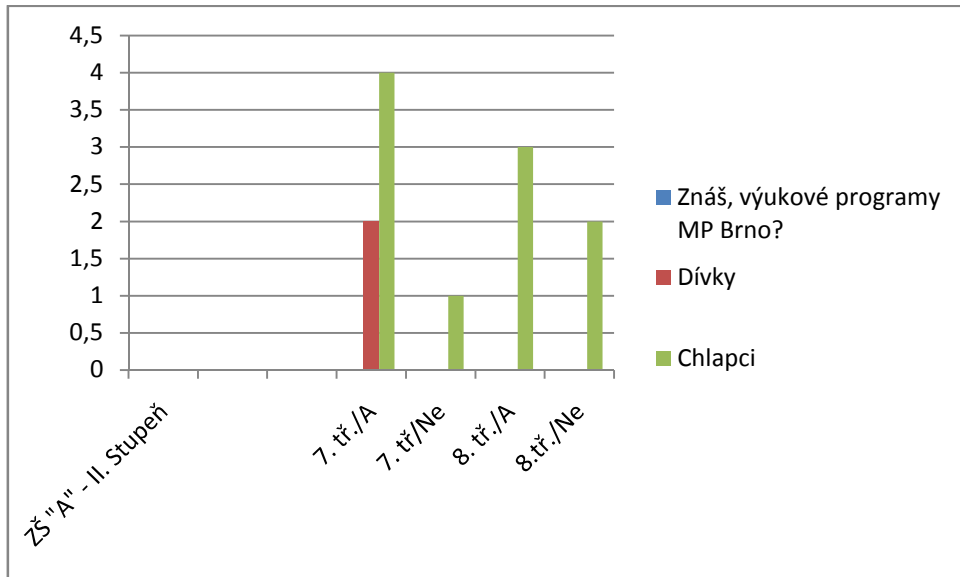
2 dívky ze 7. třídy uvedly, že je nejvíc baví předměty Dějepis a Přírodopis. 4 chlapce z 8. třídy a 1 žáka ze třídy 7. baví nejvíc Tělocvik. Přírodopis baví 2 chlapce ze 7. třídy. 2 chlapce baví Matematika, 1 chlapce z 8. třídy a 1 z třídy 7. Český jazyk baví 1 žáka ze třídy 7.

Nejvíc žáky baví předměty Dějepis, Přírodopis, Tělocvik a Matematika a Český jazyk.

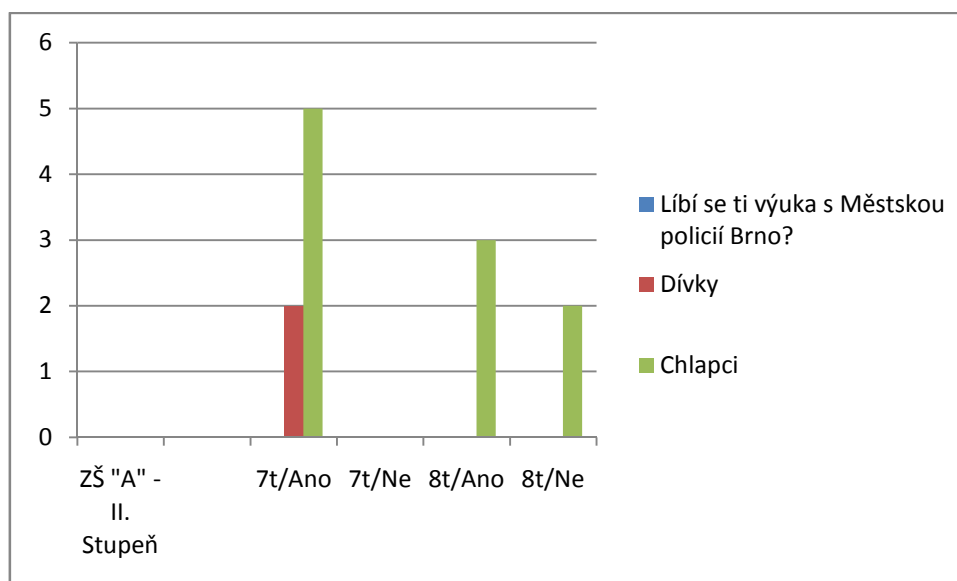
7. Otázka/ Znáš, výukové programy Městské policie Brno?

Výukové programy zná celkem 9 žáků. Dvě dívky ze 7. třídy, 3 chlapci z 8. třídy a 4 ze 7. třídy. Výukové programy Městské policie Brno 3 chlapci neznají, 2 chlapci z 8. třídy, a ze 7. třídy 1 chlapec.

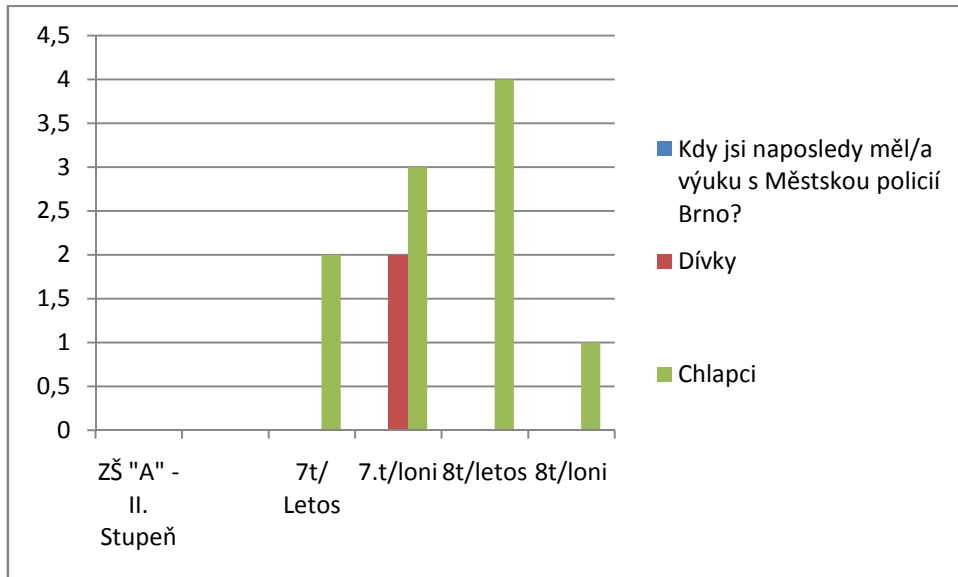
8. Otázka/ Líbí se ti výuka s Městskou policií Brno?

Výuka s Městskou policií Brno se líbí 10 žákům z celkového počtu 12. Dvěma dívkám ze 7. třídy se výuka s Městskou policií líbí. 5 žákům ze 7. třídy, z 8. třídy se líbí jednomu žákovi. 2 žáci z 8. třídy uvedli, že se jim výuka s Městskou policií Brno nelíbí.

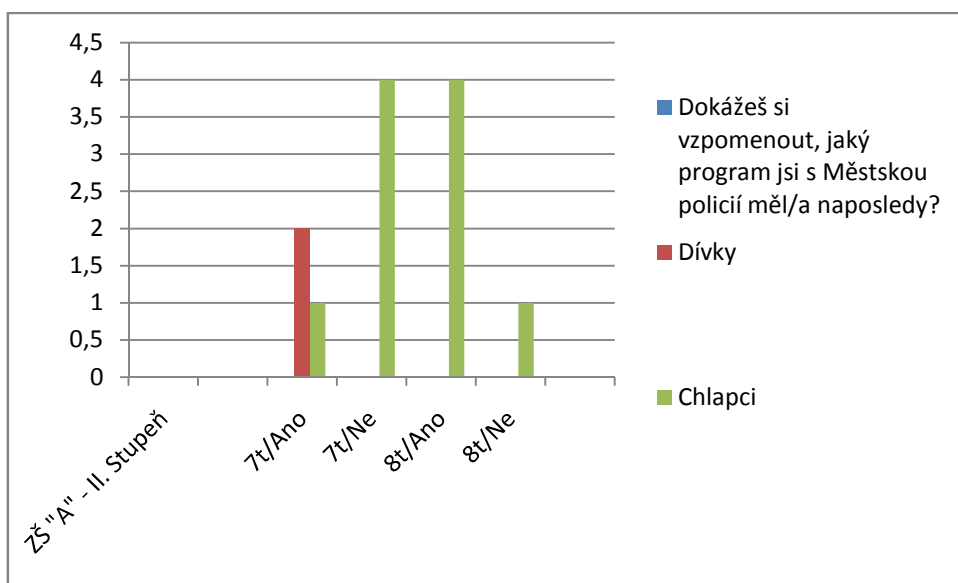
9. Otázka/ Kdy jsi měl/a naposledy výuku s Městskou policií Brno?

Na otázku č. 9, kdy jsi měl/a naposledy výuku s Městskou policií Brno, dalo 6 žáků tento rok a šest žáků minulý rok.

10. Otázka/ Dokážeš si vzpomenout, jaký program jsi s Městskou policií měl/a naposledy?

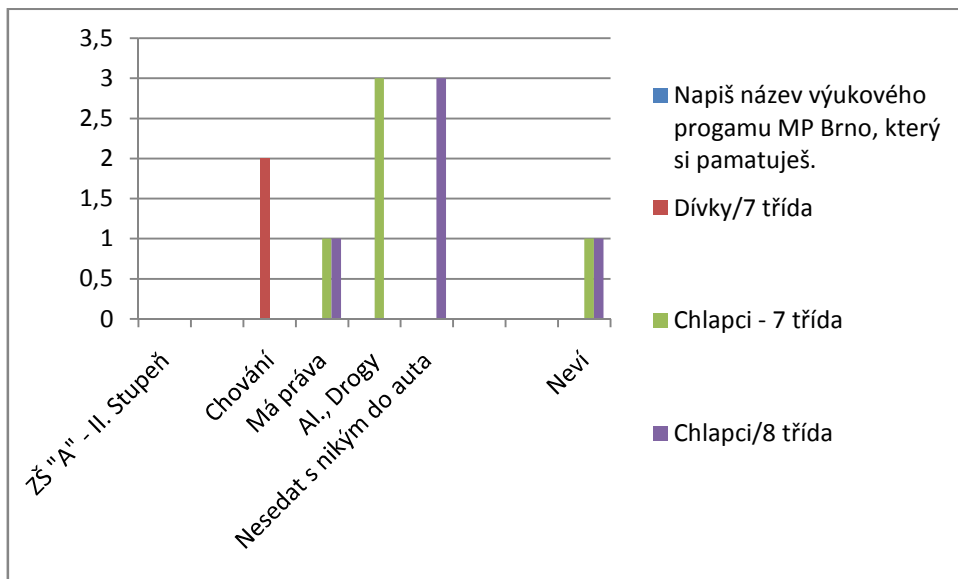
Z celkového počtu 12 žáků si 7 žáků program pamatovalo, 5 žáků si ho nepamatovalo. Ze 7. třídy si 2 dívky program pamatovaly a 1 chlapec. Z 8. třídy si program pamatovali žáci 4. Výukový program s Městskou policií si nepamatovali 4 žáci 7. třídy a 1 žák z 8. třídy.

11. Otázka/ Napiš název výukového programu MP Brno, který si pamatuješ?

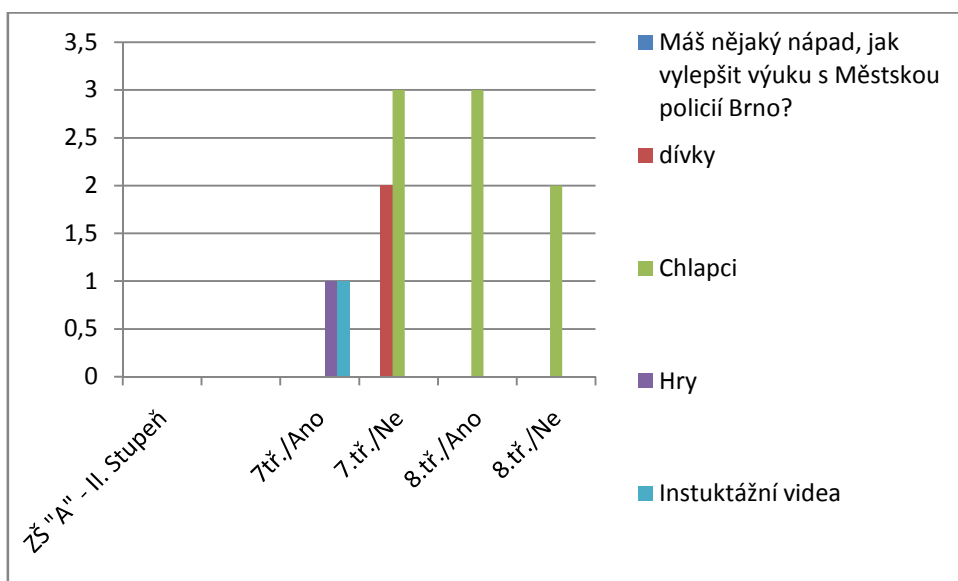
10 žáků odpovědělo název nějakého programu. 2 žáci uvedli, že si název nepamatují.

2 dívky uvedly název Chování. 8 chlapců uvedlo různé názvy programu.

12. Otázka/ Máš nějaký nápad, jak vylepšit výuku s Městskou policií Brno?

5 žáků by vylepšilo výuku s Městskou policií Brno, nevím napsalo 8 žáků.

ZŠ „B“ – II. Stupeň

Na ZŠ „B“ jsem oslovila s vyplněním Ankety žáky II. stupně, 8. A 9. sloučené třídy. Žáků je celkem 13. Do osmé třídy chodí 3 chlapci a 5 dívek, ve věku 13 -14 let.

V deváté třídě jsou 4 chlapci a jedna dívka, ve věku 15 -16 let.

ZŠ „B“

1. Otázka/ Pohlaví

Ve třídě je celkem 6 dívek a 7 chlapců.

2. Otázka/ Věk

Celkový počet žáků ve třídě je 13, dívek je 6 a chlapců 7.

5 dívek je ve věku 13 -14 let a 1 dívka má 15 -16 let. 3 chlapci mají 13 -14 let a jeden chlapec má 15 -16 let.

3. Otázka/ Do které chodíš třídy?

5 dívek a 3 chlapci chodí do 8. třídy. 1 dívka a 4 chlapci chodí do 9. třídy.

4. Otázka/ Líbí se ti škola, do které chodíš?

Všem dívkám z 8. i 9. třídy se škola líbí. 2 chlapci z 8. třídy uvedli, že se jim škola líbí.

Škola se nelíbí jednomu chlapci ze třídy 8. Všem chlapcům z 9. třídy se škola líbí.

5. Otázka/ Který předmět se ti ve škole nejvíc líbí?

5 dívek z 8. třídy, má nejraději Tělesnou výchovu, Český jazyk má nejraději z 9. Třídy 1 dívka. Z 8. Třídy mají 2 chlapci ze tří nejraději Matematiku, 1 Český jazyk.

Ze třídy 9. Mají 3 chlapci rádi Tělesnou výchovu a 1 chlapec Český jazyk.

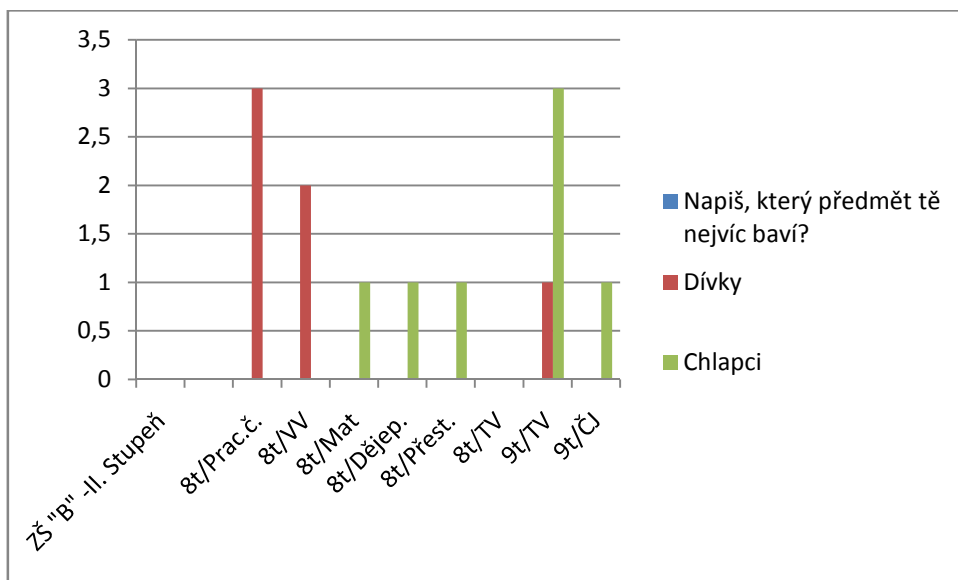
6. Otázka/ Napiš, který předmět tě nejvíc baví.

3 Dívčkám se nejvíc z 8. třídy se nejvíc líbí Pracovní činnosti, 2 dívkám Výtvarná výchova.

1 Dívku z 9. třídy nejvíc baví Tělesná výchova.

Z 8. Třídy 1 chlapce baví Dějepis a 1 chlapce Matematika a 1 chlapce přestávky. 3 Chlapce

v 9. třídě nejvíc baví Tělesná výchova, 1 chlapce Český jazyk.

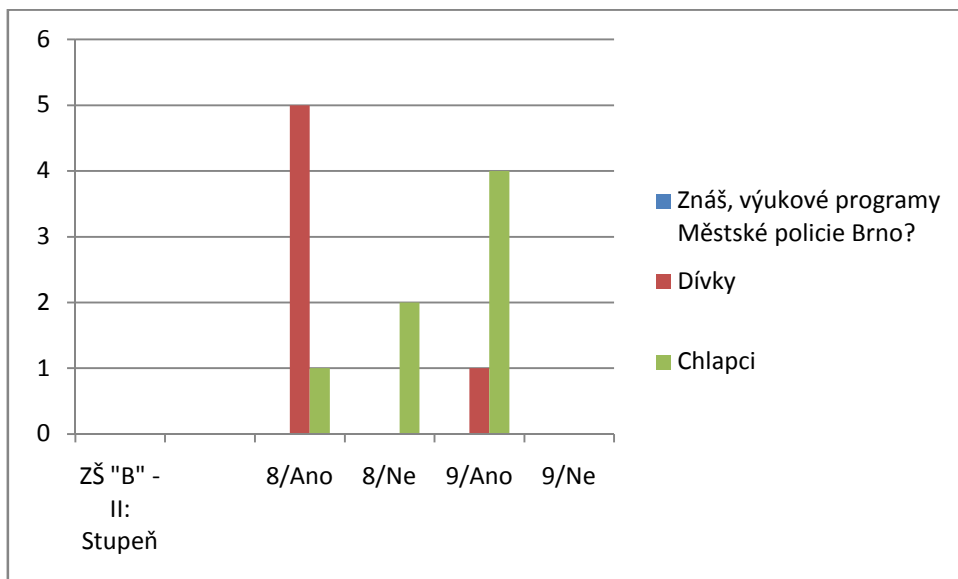

7. Otázka/ Znáš, výukové programy Městské policie Brno?

6 dívek ze 7. a 8. třídy odpovědělo, že výukové programy Městské policie Brno znají. 1

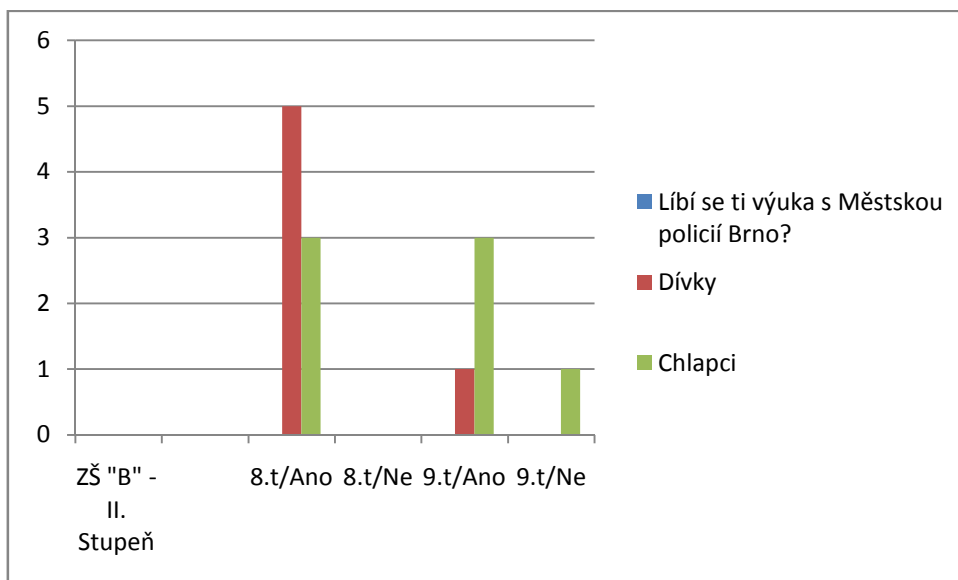
chlapec z 8. třídy výukové programy zná, 2 chlapci ne. V 9. třídě všichni chlapci znají vý-

ukové programy. 2 žáci z celkového počtu 13, výukové programy neznají.

8. Otázka/ Líbí se ti výuka s Městskou policií Brno?

6 dívkám z obou tříd se výuka s Městskou policií Brno líbí. 3 chlapcům z 8. třídy se líbí výuka stejně jako dívkám. V 9. třídě se 3 chlapcům výuka líbí, 1 chlapci se výuka nelíbí. Z celkového počtu 13 žákům se 1 výuka s Městskou policií Brno nelíbí.

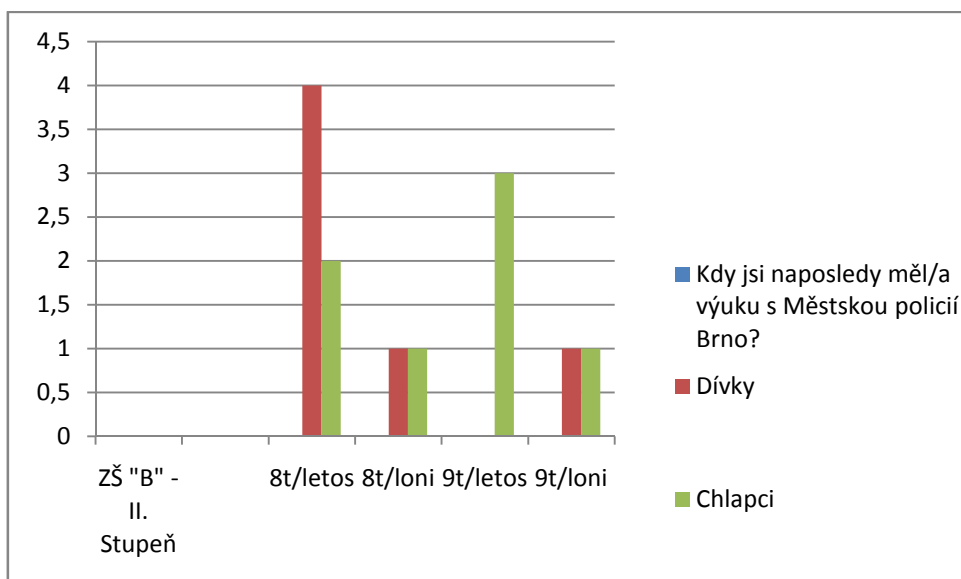

9. Otázka/ Kdy jsi naposledy měl/a výuku s Městskou policií?

Žáci měli určit, jestli tento rok nebo minulý rok. 4 dívky z 8. třídy uvedly, že výuku měly tento rok a 1 dívka minulý rok.

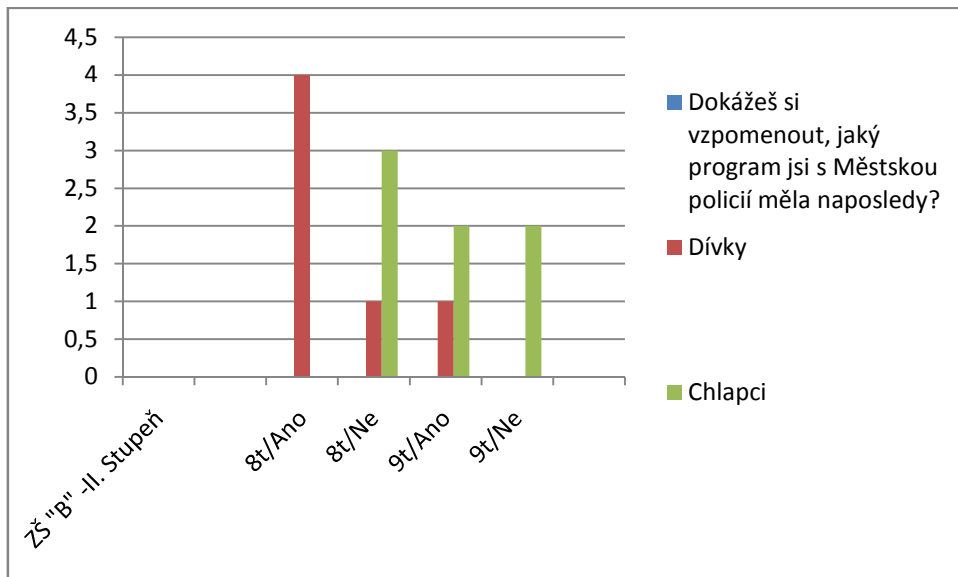
2 chlapci z 8. třídy uvedli, že výuku měli tento rok a 1 chlapec uvedl rok minulý. 3 žáci 9. třídy napsali, že výuku měli tento rok a 1 žák napsal minulý rok.

10 žáků celkem uvedlo, že měli výuku s Městskou policií tento rok, 3 žáci uvedli, že výuku měli minulý rok. 5 a 5 chlapců uvedlo tento rok. 2 dívky a 1 chlapec uvedli minulý rok.

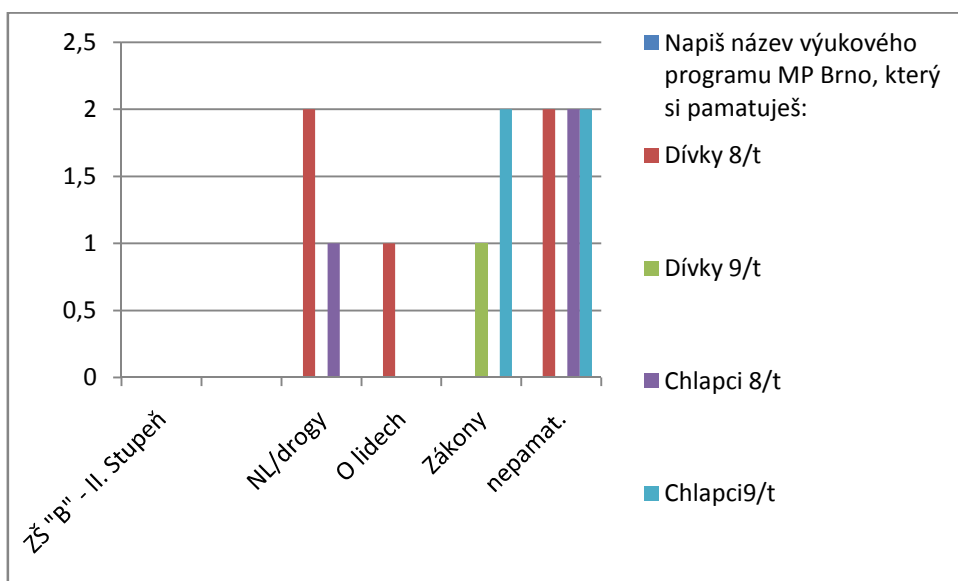
10. Otázka/ Dokážeš si vzpomenout, jaký program jsi s Městskou policií měl/a naposledy?
 Program si pamatují 4 dívky z 8. třídy a 1 dívka z 9. třídy, 1 dívka z 8. třídy si program nepamatuje.

3 chlapci z 8. třídy si program nepamatují, 2 chlapci z 9. třídy si program pamatují a 2 ne.

11. Otázka/ Napiš název výukového programu MP Brno, který si pamatuješ:

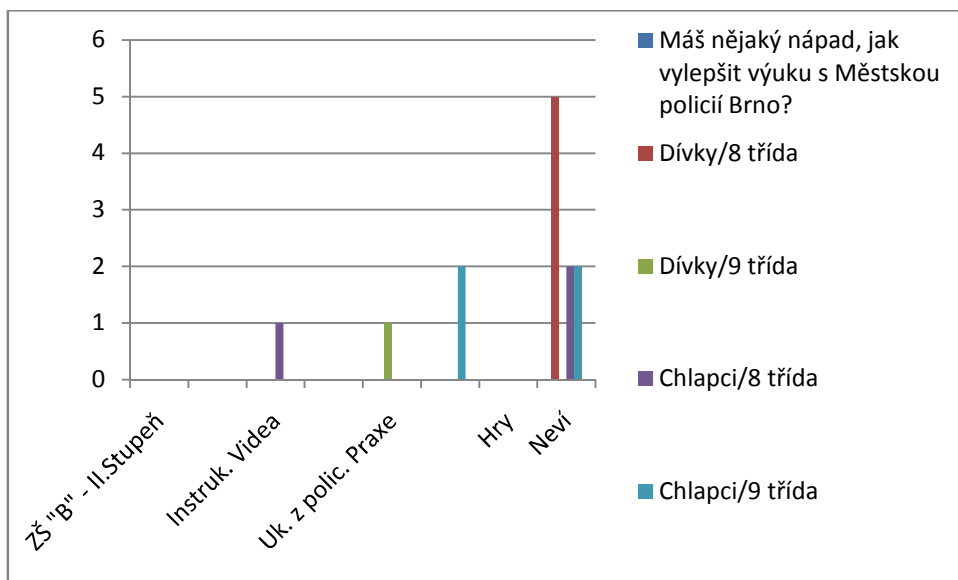
2 Dívky z 8. třídy si název programu nepamatují. 2 žáci z 8. třídy si programy si název výukového programu nepamatují, 1 žák si pamatuje název Návykové látky, Drogy. V 9. třídě si 2 chlapci pamatují název programu a 2 žáci si jej nepamatují.

12. Otázka/ Máš nějaký nápad, jak vylepšit výuku s Městskou policií Brno?

Z celkového počtu žáků 13 žáků 9 žáků nemá žádný nápad na vylepšení výuky s Městskou policií Brno.

Vyhodnocení ankety ZŠ „A“ a „B“ na II. stupni

Ankety se zúčastnilo celkem 25 žáků z obou škol, 8 dívek a 17 chlapců ze 7., 8., a 9. tříd.

Ve škole se líbí všem žákům, jen jednomu žákovi se škola nelíbí. Nejvíce se žákům líbí předmět Tělesná výchova a Český jazyk, na který je v těchto školách kladen velký důraz. Neoblíbenější předměty ve škole jsou Pracovní výchova, výtvarná výchova, Matematika, Český jazyk, Dějepis a přírodopis. Jeden žák dokonce uvedl, že za neoblíbenější předmět považuje přestávky.

Výukové programy Městské policie Brno zná 22 žáků, 3 žáci výukový program neznají, což může být způsobeno např. příchodem z jiné školy, nemocí apod. Výuka s Městskou policií Brno se celkem líbí 23 žákům a 2 žákům se nelíbí. Na otázku, kdy proběhla výuka s Městskou policií Brno, odpověděla cca polovina žáků, že tento rok a polovina minulý rok. To může být způsobeno nemocností žáků, ale i tím, že někteří žáci měli výuku v uvedeném roce 2 x a někteří ještě ne. Jaký výukový program s Městskou policií Brno měli žáci, si pamatovalo 13 žáků z 25. Sešlo se mnoho názvů výukových programů, které na žáky zapůsobily. Jak vylepšit výuku s Městskou policií Brno mělo celkem 8 žáků z celkového počtu.

Závěr

Cílem mojí práce je snaha o popis problému kriminality a působení preventivních výukových programů Městské policie Brno.

Výzkum jsem provedla ve třídách základní školy speciální, celkem se zapojilo 49 žáků z obou stupňů.

Pomocí ankety jsem zjišťovala, jak působí na děti školní prostředí, jak vnímají preventivní programy Městské policie Brno, co si nejvíc z těchto programů pamatují, co by mohlo být podle jejich názorů vylepšeno nebo změněno a jak prevence ovlivňuje jejich chování. Z výsledků je zřejmé, že výukové programy Městské policie Brno zná celkem 44 žáků, ale 5 žáků je nezná. Jako možná rizika vnímám přechod žáků ze školy, kde nebyli seznámeni s programem Městské policie Brno a výsledky ankety tím mohou být ovlivněny.

Může to být také způsobeno četností výukových i doplňkových programů prováděných během školního roku. Žáci z I. stupně rádi hrají scénky s Městskou policií Brno, pamatují si tísňová čísla a umí je i napsat. 45 žákům z celkového počtu se líbí výuka s Městskou policií Brno a 44 žáků tuto výuku zná.

Jak vylepšit výukové programy uvedli někteří žáci tyto názvy - Má práva, Návykové látky, Drogy, O lidech jiné národnosti, Nesedat s nikým do auta. V důsledku zjištěných dat bych doporučila v praxi větší zaměření na aktuální témata a z pohledu dětí by mohlo dojít ke zlepšení výuky např. ve formě instruktážních videí, ukázek a dalších spíš aktivizačních her.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Čáp, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.

Chvátalová, Helena. *Jak se žije dětem s postižením: problematika pěti typů zdravotních postižení*. Vyd. 1. Praha: Portál. 2001. 182 s. ISBN 80-717-8588-1.

Kohoutek, Rudolf a kol. *Základy pedagogické psychologie pro střední školy*. Brno: akademické nakladatelství Germ, 1996, 184 s. ISBN 80-85867-94.

Lechta, V. a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. 1995. Vyd: Martin: Osveta, Edice Efeta, 1995. ISBN 80-88824-18-4.

Monatová, Lili, *Úvod do speciální pedagogiky*. 1. vyd. Praha 1: Státní pedagogické nakladatelství n. p. 1973. ISBN 17-188-73.

Müller, O. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. 1. Vyd. v Olomouci: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0321-9.

Pokorný, Vratislav, Jana Telcová, Anton Tomko. *Patologické závislosti*. 2. vyd. Brno, 2002. ISBN 80-865668-02-04.

Pipeková, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 1998, 234 s. ISBN 80-859-3165-2.

Pedagóg, Časopis Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, *Špeciálny pre špeciálnopedagogickú teóriu a prax*, 2. Ročník, 2012, 80 s. ISSN 1338-6670.

Pelánová, Veronika. *Obrázkový slovníček nejen pro autisty*. Brno: Tribun EU, 2010. ISBN 978-80-7399-114-2.

Růžičková, Marie. *Učíme se českou znakovou řeč: společná učebnice pro děti předškolního věku a jejich rodiče*. 2. vyd. Praha: Septima, 2000. ISBN 8072161261.

Štefunková, M., Štefl, J., Editoři, *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*, 1. Vydání, Praha 2012, 116 s. ISBN 978-80-87258-5.

Vágnerová, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. Praha: : Portál, s.r.o., 2000. 528s. ISBN 80-7178-308-0.

Vágnerová, Marie, Zuzana Hadj-Mousová a Stanislav Štech. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-718-4929-4.

Vítková, M., Editor, *Otázky speciálně pedagogického poradenství*. Brno. MSD, 2004, 261 s, ISBN 80-86633-23-3.

Vítková, M., Editor, *Integrativní speciální pedagogika*. Brno. Paido – edice pedagogické Literatury, 2004, 463 s, ISBN 80-7315-071-9.

Zapletal, Josef, *Prevence kriminality*. 2. Přepracované vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, 108 s. ISBN 80-7251-200-5

[www. Psychodiagnostika.cz](http://www.Psychodiagnostika.cz)

[http:// cs.wikipedia.org./wiki/Prevence](http://cs.wikipedia.org/wiki/Prevence)

[http:// bariery.centrumpronevidome.cz/trasy/policie.htm](http://bariery.centrumpronevidome.cz/trasy/policie.htm).

www.ticho.cz

www.ruce.cz

www.kompone.cz

<http://ww.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb98155&cd=768&typ=r>

<http://www.cktj.com/index.php?page=kodex>

[http://www.herman.cz/soubory/ostatni/pnev.php?kod1Urovne=OSTATINI&kod2=PNEV
&language=CZ](http://www.herman.cz/soubory/ostatni/pnev.php?kod1Urovne=OSTATINI&kod2=PNEV&language=CZ)

kjm.cz/knihovna-pro-nevidome

esf.jamu.cz/projekty-jamu/0367/html.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Postavení rukou 3, Výrazové prostředky.....	18
---	----

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka - Stupně prevence	18
Tabulka – Druhy naváděcích prvků	23
Graf anketa I. A – otázka 6,7	32
Graf anketa I. A – otázka 8,9.....	33
Graf anketa I. A – otázka 10,11.....	34
Graf anketa I. A – otázka 12.	35
Graf anketa I. B – otázka 6,.....	36
Graf anketa I. B – otázka 7,8.....	37
Graf anketa I. B – otázka 9,10.....	38
Graf anketa I. B – otázka 11,12.....	39
Graf anketa II. A – otázka 6,.....	41
Graf anketa II. A – otázka 7,8.....	42
Graf anketa II. A – otázka 9,10.....	43
Graf anketa II. A – otázka 11,12	44
Graf anketa II. B – otázka 6,7.....	46
Graf anketa II. B – otázka 8,9,.....	47
Graf anketa II. B – otázka 10,11.....	48
Graf anketa II. B – otázka 11,12.....	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Výukový program Nebezpečná jízda

Příloha č. 2 – Anketa pro I. a II. stupeň speciálních základních škol

---

STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO - MĚSTSKÁ POLICIE
Odbor prevence, Zelný trh 1,3 602 00 Brno

**INTERAKTIVNÍ CVIČENÍ PRO DĚTI
PRO SPECIÁLNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY
PŘÍBĚH – Nebezpečná jízda**

I. stupeň

ZÁMĚR CVIČENÍ:

Cvičení je zaměřeno na bezpečnou komunikaci a kontakt s cizími lidmi, zásady bezpečného chování a obezřetnost při pohybu na ulici. Učí větší všímavosti k okolí, ve kterém se děti pohybují, asertivnímu chování a umění říci Ne.

Dále si klade za cíl předcházet pomocí nácviku modelových situací únosům dětí. Žáci se učí správnému chování při kontaktu s podezřelými osobami na veřejných místech, v dopravních prostředcích i bytech.

FORMA CVIČENÍ:

Interaktivní příběh- přednášející může dětem přečíst příběh buď po částech, které s nimi postupně rozebírá. Nebo přečte celý příběh a následně se k jednotlivým částem vrací. Nácvik správného chování proběhne v modelových situacích. Děti utvoří dvojice.

1. Scénka s řidičem:

Řidič auta přibrzdí u dítěte a zeptá se, kde je nejbližší pošta. To navrhne např. rovně, doleva, doprava apod. Řidič cestu nechápe a chce, aby žák nastoupil do auta a ukázal mu cestu. Za pomoc slibuje různé i cenné věci. Mobil, šperky, čokoládu apod.

2. Scénka v parku:

Muž osloví dítě v parku a požádá ho, zda by ho mohlo doprovodit k autu, že mu není dobře. U auta znovu požádá dítě, jestli by s ním nejelo k lékaři, aby se mu po cestě nic nestalo. Mezitím se vyptává, zda je v parku samo, kde bydlí, co dělají rodiče, zda má u sebe mobil.

3. Scénka u dveří:

V obchodním domě řekne dítě mamince, že jde na záchod. Ta zůstane čekat opodál. Ve vstupním prostoru, který rozděluje toalety na pánské a dámské osloví dítě muž. Vyptává se, zda je tady samo. Nakonec se zeptá, jestli nechce nějaké nové věci na oblečení, (značkové) a jestli by se nechalo ostříhat, upravit.

INTERAKTIVNÍ CVIČENÍ

„Nebezpečná jízda“

PŘÍBĚH

Jirka s Tomášem jsou odmalička nerozluční kamarádi. Rádi si hrají s kamarády ve velkém parku za domem, kde jsou různé stromy, prolézačky a houpačky.

Nejdůležitější je pro ně fotbalové hřiště, protože rádi hrají fotbal.

Proto, když měli nastoupit do školy, přihlásili je rodiče na stejnou základní školu. Ta škola je sportovní, zaměřená na fotbal. Kluci už mají hodně vyhraných školních zápasů a jejich vítězné poháry jsou s dalšími vystaveny v přízemí školy, aby si je každý, kdo přijde, mohl prohlédnout.

Jednoho dne, když se mnohokrát vraceli ze školy domů, stál jako vždycky před vchodem do školy jeden pán, který netrpělivě přešlapoval, jakoby na někoho čekal.

To bude něčí tatínek, napadlo je oba. Protože ho tam už několikrát viděli. Jinak ho neznali, tak ho jen pozdravili a šli domů.

Jak se kluci jmenují?

Jaký je baví sport?

Co měli kluci udělat, než šli ven?

<p>Po cestě se domlouvali, jak půjdou dnes docela brzo ven. Protože jim paní učitelka dnes nedala žádné domácí úkoly. Chvíli se jen tak procházeli parkem, pak si hráli s malinkatým štěňátkem, které venčila spolužačka Míša.</p> <p>Nakonec se vydali na průzkum ulic v okolí jejich bydliště.</p>	<p><i>Měli někomu říct, kam jdou?</i></p> <p><i>Znáš místo, kde si děti mohou bezpečně hrát i běhat?</i></p>
<p>Když se vraceli zpátky, rozběhli se po chodníku, kdo vyhraje a bude první u přechodu pro chodce, který byl neda- leko.</p> <p>Jirka to málem vyhrál, ale špatně do- šlápl, ztratil rovnováhu a spadl. Pěkně si odřel bradu, ruce a pravé koleno.</p> <p>Které nejen, že začalo hodně bolet, ale taky mu dost tekla krev.</p> <p>Tomáš mu musel pomoci vstát, jak to bolelo.</p> <p>Jirka vytáhl kapesník z kapsy a začal si utírat krev, kterou měl snad všude. To je teda nadělení, pomyslel si Jirka. Ještě k tomu mám mobil doma v nabíječce a Tomáš ho zase zapo- mněl. Tak nemůžu ani zavolat domů. Chytil se Tomáše pod paží a s jeho</p>	<p><i>Můžou se hrát závody v běhání na chodníku?</i></p> <p><i>Kde závodí v běhání?</i></p> <p><i>Co měl Tomáš udělat, když se Jirka zranil?</i></p> <p><i>Jak mu mohl pomoci?</i></p>

<p>pomocí se vlekl domů.</p>	<p><i>Mohli kluci zavolat domů?</i></p> <p><i>A jak?</i></p>
<p>Na rohu ulice naproti obchodu byly lavičky. Tam si na chvíli celí unavení sedli.</p> <p>Potom stačilo přejít na protější stranu, doprava, doleva, rovně, ještě jednou doleva a jsou doma.</p> <p>Uf, to je ale cesta a rodiče už nejspíš mají velký strach. Sotva se dostali na druhou stranu, najednou u nich přibrzdilo auto.</p> <p>Řidič na ně volá, co se jim stalo a jestli nechtějí pomoci.</p> <p>Kluci se na sebe podívali a naráz řekli, že pomoc potřebují.</p> <p>Pan řidič povídá, chvílku strpení, mám v autě lékárníčku. Nechceš si sednout do auta?</p> <p>Tam se mi to bude rozhodně lépe ošetřovat, než na chodníku, říká pan řidič Jirkovi.</p>	<p><i>Mohl někoho požádat o pomoc?</i></p> <p><i>Myslíš, že kluci mohli zavolat na některou tísňovou linku?</i></p> <p><i>A víš, na kterou?</i></p> <p><i>Bylo správné požádat pana řidiče o pomoc?</i></p>
<p>Nemusíš se bát, já mám doma taky takového kluka, jako jsi ty.</p> <p>Zrovna jsem ho vysadil doma. Jirkovi</p>	

<p>se moc nechtělo, ale co se asi tak může stát?</p> <p>S pomocí Tomáše se mu podařilo do toho auta nasoukat a natáhnout nohu na zadním sedadle, aby jí muž mohl ošetřit. Trochu to štípalo, páliło, ale ošetřená místa na bradě a noze byla vyčištěná.</p> <p>Kluci poděkovali a Tomáš chtěl Jirkovi pomoci z auta ven. V tom muž povídá, nechceš zavézt do nemocnice? Přece nemůžeš takhle dál pokračovat v cestě? Co když máš zlomenou nohu a bude tě to víc a víc bolet?</p> <p>Jak půjdeš domů?</p> <p>Tomášovi se to celé nějak přestávalo líbit a snažil se Jirku přemluvit, aby nikam nejezdil.</p> <p>Ten už ale v autě seděl, a protože ho noha bolela, tak souhlasil. Muž se ještě zeptal, jestli Tomáš s nimi nechce jet taky. Než však stačil odpovědět, tak řidič zavřel dveře, nastartoval a odjel.</p> <p>Tomáš jen zůstal zírat za odjíždějícím autem. To mělo barvu zapadajícího slunce. Tomáš najednou dostal velký strach a rozběhl se rychle domů.</p>	<p><i>Je správné si sednout k cizímu člověku do auta?</i></p> <p><i>Byla v autě dětská autosedačka?</i></p> <p><i>Co měl řidič správně udělat?</i></p> <p><i>Bylo správné si sedat k cizímu člověku do auta?</i></p>
<p>Tam všechno řekl rodičům, kteří se</p>	

<p>opravdu vyděsili a začali hned jednat. Vzali Tomáše za ruku a rychle vyrazili na policii, po cestě volali Jirkovým rodičům, co se stalo. Tomáš si naštěstí zapamatoval popis toho muže. Dokonce i registrační značku auta, barvu i typ. To policistům moc pomohlo, proto ihned vyhlásili pátrání. Všem hlídkám se ozvalo ve vysílačce, že se hledá muž vysoký 185 cm, střední postavy, má krátké tmavé vlasy, věk asi 35 let a jede ve vozidle Audi tmavě oranžové barvy má s sebou na zadním sedadle vozidla dítě.</p>	<p><i>Jaké má telefonní číslo policie?</i></p> <p><i>Co je to popis osoby?</i></p>
<p>Mezitím Jirka během cesty do nemocnice začal mít divný pocit, že je něco špatně. Najednou jeli rychleji a rychleji a okolo nemocnice jen projeli. Zastavte! Zakřičel Jirka.</p> <p>Ale nikdo mu neodpověděl. Tak zakřičel ještě víc. Stáhnul okénko a zařval z plných plic o pomoc!</p> <p>Pomoc! Najednou mu přistála velká facka s tím, ať je zticha. A hned na to druhá, až ho tvář začala bolet víc, jako ta zraněná noha. Abys věděl, že nemáš křičet! Zrovna se blížili ke křižovatce a na semaforu se objevila červená, takže museli zastavit. Jirka měl strach křičet, tak si zkusil opatrně rozepnout bezpečnostní pás</p>	<p><i>Proč měl Jirka pocit, že je něco špatně?</i></p> <p><i>Proč dal řidič Jirkovi facku?</i></p>

<p>a otevřít dveře. Nešlo to a tak ve vzteku s nimi začal lomcovat a najednou ani nevěděl jak, vypadl z auta. Ještě, že byla ta červená a auta stála. Protože najednou ležel uprostřed křižovatky a už se k němu začali sbíhat lidé. Jak to řidič Audi zjistil, tak začal rychle ujíždět. Jirka se dozvěděl, že kdyby v tom autě byla zacvaknutá dětská pojistka ve dveřích, tak se ven vůbec nedostal. Řidič Audi auto zamknul jen elektronickým zámkem.</p> <p>Ti lidé, kteří Jirkovi pomohli, ukázali policistům směr, kterým Audi ujelo!</p> <p>Díky vysílačkám se policisté domlouvali, kudy mají jet. Aby auto dostihli a mohli dát řidiče do vězení.</p> <p>Nakonec se jim to podařilo o několik křižovatek dál, kde mu policejními auty zablokovali cestu a řidiče chytili.</p> <p>Dnes už sedí v cele předběžného zadržení a čeká na soud. Ten rozhodne o výši trestu.</p>	<p><i>Proč začal řidič Audi rychle ujíždět?</i></p> <p><i>Víš, co je to dětská pojistka v autě?</i></p> <p><i>Co je to cela předběžného zadržení?</i></p> <p><i>Kdo rozhoduje o výši trestu?</i></p>

Anketa - I. stupeň ZŠ

1. Pohlaví
A chlapec   B dívka

2. Kolik je ti let?
A 6 - 7 let   B 8- 9 let   C 10 -11 let

3. Do které chodíš třídy?
A třetí třída   B čtvrtá třída   C pátá třída

4. Líbí se ti ve škole?
A Ano   B Ne

5. Líbí se ti předměty ve škole?
A Ano   B Ne

6. Znáš, výukové programy Městské policie Brno?
A Ano   B Ne

7. Líbí se ti výuka s Městskou policií Brno?
A Ano   B Ne

8. Kdy jsi naposledy měl/a výuku s Městskou policií Brno?
A tento rok   B minulý rok

9. Pamatuješ si název výukového programu Městské policie Brno?
A Ano   B Ne

10. Hraješ rád/a při výuce s Městskou policií scénky?
A Ano   B Ne

11. Víš, co jsou to tísňová čísla?
A Ano   B Ne

12. Dokážeš napsat správně aspoň jedno tísňové číslo?
A Ano   B Ne

Anketa – II. stupeň ZŠ

1. Pohlaví

- A chlapec   B dívka

2. Věk

- A 11 -12 let   B 13 - 14 let   C 15 – 16 let

3. Do které chodíš třídy?

- A šestá třída   B sedmá třída   C osmá třída

4. Líbí se ti škola, do které chodíš?

- A Ano   B Ne

5. Který předmět se ti ve škole nejvíc líbí?

- A matematika   B tělocvik   C český jazyk

6. Napiš, který předmět tě nejvíc baví.

-----

7. Znáš, výukové programy Městské policie Brno?

- A Ano   B Ne

8. Líbí se ti výuka s Městskou policií Brno?

- A Ano   B Ne

9. Kdy jsi naposledy měl/a výuku s Městskou policií?

- A tento rok   B minulý rok

10. Dokážeš si vzpomenout, jaký program jsi s Městskou policií měl/a naposledy?

- A Ano   B Ne

11. Napiš název výukového programu MP Brno, který si pamatuješ:

-----

12. Máš nějaký nápad, jak vylepšit výuku s Městskou policií Brno?

- A Ano   B Ne

